

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Ekologické zemědělství v Evropské unii a České republice - komparace výkonnosti biofarmy
a konvenční farmy
Organic Farming in the European Union and the Czech Republic - Comparison of
Performance of an Organic Farm and a Conventional Farm

Student: Bc. Petra Strnadlová
Vedoucí diplomové práce: Ing. Radomír Kaňa, Ph.D.

Ostrava 2015

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra evropské integrace

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Petra Strnadlová**

Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6210T004 Eurospráva

Téma: **Ekologické zemědělství v Evropské unii a České republice - komparace
výkonnosti biofarmy a konvenční farmy
Organic Farming in the European Union and the Czech Republic
- Comparison of Performance of an Organic Farm and a Conventional
Farm**

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Společná zemědělská politika Evropské unie se zaměřením na ekologické zemědělství
 3. České ekologické zemědělství a společná zemědělská politika Evropské unie
 4. Komparace ekonomické výkonnosti biofarmy a konvenční farmy
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- BALDWIN, Richard a Charles WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-247-4568-8.
- BARNARD, Freddie L. et al. *Agribusiness management*. 4th ed. London: Routledge, 2012. ISBN 978-0-415-59696-1.
- PETEROVÁ, Jarmila. *Ekonomika výroby a zpracování zemědělských produktů*. 4. vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2010. ISBN 978-80-213-2053-6.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Radomír Kaňa, Ph.D.**

Datum zadání: 21.11.2014

Datum odevzdání: 25.04.2015

Ing. Boris Navrátil, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřísežné prohlášení o samostatném vypracování diplomové práce

„Prohlašuji, že jsem celou práci vypracovala, přílohy doplnila a uvedla v seznamu literatury všechny použité literární a odborné zdroje“.

V Ostravě, dne 24. dubna 2015

Petra Stenáčková

.....

podpis

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat svému vedoucímu diplomové práce, Ing. Radomíru Kaňovi, Ph.D., za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi pomohly k vypracování této diplomové práce. Děkuji Ing. Markétě Menšíkové, Ing. Vojtěchu Menšíkovi a Leošovi Řezníčkovi za ochotné poskytnutí zdrojových dat potřebných k vypracování této práce.

Obsah

1 Úvod.....	5
2 Společná zemědělská politika Evropské unie se zaměřením na ekologické zemědělství.....	7
2.1 Vývoj společné zemědělské politiky	7
2.2 Financování společné zemědělské politiky	12
2.3 Ekologické zemědělství.....	14
2.3.1 Základní pojmy ekologického (bio) zemědělství	15
2.3.2 Vývoj ekologického zemědělství	16
2.3.3 Zásady ekologického zemědělství.....	18
2.3.4 Pravidla pro ekologické zemědělství.....	19
2.3.5 Současná situace ekologického zemědělství v EU.....	22
2.3.6 Financování ekologického zemědělství	24
3 České ekologické zemědělství a společná zemědělská politika Evropské unie.....	27
3.1 Legislativa zemědělské politiky	27
3.2 Obecná charakteristika agrárního sektoru v ČR.....	29
3.2.1 Vybrané ukazatele zemědělství ČR	29
3.3 Koncepce a strategie zemědělské politiky ČR	34
3.4 Dotace v zemědělství	36
3.5 Dopady SZP na Českou republiku	39
3.6 Ekologické zemědělství ČR	41
3.6.1 Vývoj ekologického zemědělství v ČR.....	43
3.6.2 Ekonomické aspekty ekologického zemědělství.....	47
4 Komparace ekonomické výkonnosti biofarmy a konvenční farmy.....	49
4.1 Farma Menšík – biofarma v Beskydech.....	49
4.2 Konvenční farma Josef Řezníček	55
4.3 Komparace biofarmy a konvenční farmy.....	59

4.4 SWOT analýzy konvenčního zemědělství v ČR a ekologického zemědělství v ČR .	67
4.5 Výběrové šetření ekonomických výsledků v konvenčním a ekologickém zemědělství	
.....	72
5 Závěr.....	76
Seznam použité literatury	79
Seznam zkratek	86
Seznam tabulek, grafů, obrázků	
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
Seznam příloh	
Přílohy	

1 Úvod

V současnosti je ekologie moderním trendem, ale také nutností. Lidé se zajímají o kvalitu životního prostředí, roste poptávka po výrobcích pocházejících z ekologického zemědělství. Pro společnost se zdraví a kvalita potravin staly podstatnou. Všechny tyto aspekty spojuje ekologické zemědělství. Ekologické zemědělství zajišťuje a podporuje ochranu životního prostředí, pohodu zvířat, obnovu biodiverzity, vše zcela v přírodním kontextu. Při tomto druhu obhospodařování půdy je zákaz užívání jakýchkoliv chemických a umělých hnojiv a podpůrných prostředků.

Česká republika se řadí mezi země s vysokým podílem ekologického zemědělství na celkové zemědělské produkci, přesto v české společnosti není poptávka po těchto výrobcích příliš vysoká. Jako hlavní důvod bývá uváděna vysoká cena těchto produktů. Proto se Evropská unie i Česká republika snaží o větší podporu tohoto druhu zemědělství, formou cenových dotací a podpor, informačních kampaní apod.

Cílem této diplomové práce bude charakterizovat konvenční a ekologické zemědělství v České republice i Evropské unii a následně pak komparovat biofarmu s konvenční farmou. Součástí kapitoly bude základní SWOT analýza konvenčního zemědělství a ekologického zemědělství v České republice. Za účelem splnění cíle byla stanovena následující hypotéza: *Konvenční zemědělství je ziskovější než ekologické zemědělství, ale produkty pocházející z ekologického zemědělství mají vyšší kvalitu.*

Při zpracování diplomové práce je využito několik vědeckých metod, a to metoda komparace, analýzy a dedukce.

Tato diplomová práce je rozdělena do tří hlavních kapitol. První část práce se zaměřuje na zemědělství a ekologické zemědělství v Evropské unii. Mapuje vývoj Společné zemědělské politiky EU a zdroje jejího financování. Při charakteristice ekologického zemědělství, jeho základních pojmů, zásad a pravidel vychází z evropské legislativy. Důležitým aspektem této kapitoly je také popis financování ekologického zemědělství a jeho současná podoba.

Druhá kapitola se zabývá charakteristikou zemědělství a ekologického zemědělství v České republice, legislativou zemědělské politiky a dopady SZP na české zemědělce. Charakterizuje stav zemědělství v ČR pomocí několika vybraných ukazatelů. Tato část práce

rovněž popisuje vývoj ekologického zemědělství v ČR a ekonomické aspekty bio zemědělství.

Třetí kapitola se zaměřuje na analýzu a vzájemnou komparaci ekonomické výkonnosti konkrétních farem. První analyzovanou farmou je Biofarma Menšík a druhou konvenční farma Josefa Řezníčka. Obě farmy se nacházejí v Kunčicích pod Ondřejníkem a mají stejné výchozí podmínky. Farmy jsou porovnávány z hlediska struktury a výše příjmů a výdajů, tržeb a dosažených hospodářských výsledků. Součástí poslední kapitoly jsou základní SWOT analýzy, sestavené na základě zjištěných poznatků z předchozích kapitol v oblasti konvenčního zemědělství ČR a ekologického zemědělství ČR. V poslední části kapitoly je porovnávána kvalita produktů pocházejících z konvenčního a ekologického obhospodařování v České republice, včetně ekonomické komparace konvenčního a ekologického obhospodařování v ČR.

2 Společná zemědělská politika Evropské unie se zaměřením na ekologické zemědělství

Společná zemědělská politika (SZP) je jedna z nejstarších politik Evropské unie (EU) vůbec. Byla již formována od Římských smluv. Od přijetí Lisabonské smlouvy patří do sekce společné, kdy má Evropská unie výsadní právo na řízení této politiky a státy zde fungují jako doplněk spíše na národní úrovni.

Zemědělství odedávna patřilo k ožehavým tématům, protože se jedná o složitý sektor ekonomiky. V primárním sektoru ve vyspělých ekonomikách pracuje čím dál méně lidí a každým rokem se tento stav snižuje, rovněž se zmenšuje počet velkých agrárních statků a naopak vznikají malí farmáři.

Agrární politika EU prošla několika reformami, které budou charakterizovány v následující kapitole. Nejvýznamnější části změn se týkaly udržitelného zemědělství a ekologického zemědělství.

2.1 Vývoj společné zemědělské politiky

První zmínka o této politice se uvádí již při vzniku EHS, kdy byla uvedena v článku 3 ve Smlouvě o EHS, jako velice důležitý článek společného trhu. Jsou zde ale jen charakterizovány hlavní směry SZP a její cíle, ale cesta jak tyto cíle naplnit se zde již neuvádí.

V článku 39 ve Smlouvě o EHS jsou cíle stanoveny takto (Fiala, Pitrová, 2009, s. 443):

- 1) *„zvýšit produkci zemědělské výroby podporou technického pokroku a (...) optimálního využití výrobních činitelů, zejména pracovních sil,*
- 2) *zajistit tak slušnou životní úroveň venkovského obyvatelstva, zejména zvýšit individuální příjmy osob pracujících v zemědělství,*
- 3) *stabilizovat trhy,*
- 4) *zaručit spolehlivost dodávek,*
- 5) *zajistit přiměřené ceny zboží dodávaného spotřebitelům,*
- 6) *přihlížet ke zvláštní povaze zem. činnosti vyplývající ze sociální struktury v zemědělství a ze strukturálních a přírodních rozdílů mezi různými zemědělskými oblastmi a k faktu, že je zemědělství odvětvím úzce spjatým s hospodářstvím jako celkem.“*

Ke skutečnému vzniku agrární politiky došlo až 14. ledna 1962, kdy byl ustanoven **Evropský zemědělský orientační a záruční fond (EAGGF, European Agricultural Guidance and Guarantee Fund)**. Jednalo se o hlavní nástroj této politiky. Tento fond bude podrobněji popsán v kapitole 2.2. V průběhu let 1962 - 1963 se ustanovily systémy regulace různých druhů výrobků, které byly jednotlivě rozmístěny do skupin:

- základní agrární produkty:
 - o obiloviny,
 - o maso, apod.

V budoucnu se rozšířily ještě o:

- bavlnu,
- zvláštní druhy ovoce a zeleniny (Fiala, Pitrová, 2009).

Bez společných zásad by agrární politika nemohla fungovat. Tyto tři zásady byly ustanoveny v Římské smlouvě, jak již bylo výše zmíněno a dodržují se dodnes.

- Jedná se o **zásadu společného trhu**, kde se zavádějí společné ceny – jde o bezbariérový pohyb agrárních produktů, eliminována se cla, kvóty, národní dotace, atd. Zavedly se společné ceny, které určuje Rada ministrů na návrh Komise.
- Dále se jedná o **zásadu preference Společenství** – z ní plyne, že zemědělské výrobky vyprodukované v členských státech mají přednost v umístění na vnitřním trhu před produkty z nečlenské oblasti. Výrobky z nečlenských zemí byly zatíženy tzv. dovozním clem, protože tyto výrobky byly levnější než ve Společenství. Na druhou stranu Společenství pomocí exportních dotací podporovalo vývoz svých členských států.
- Poslední **zásadou je finanční solidarita**. Státy přispívají do společného rozpočtu bez ohledu na výkonnost a velikost své domácí zemědělské produkce, z tohoto rozpočtu jsou vypláceny dotace domácím agrárikům, kteří se tak motivovali ke zvyšování své výroby, ale také exportní dotace (Fojtíková, 2008).

V roce **1968** byla provedena první reforma pomocí Mansholtova plánu ¹. Tento plán se již objevil v roce 1950, kdy se S. Mansholt snažil vytvořit společnou zemědělskou politiku. V té době, ale nebylo pro takovýto plán pochopení, jelikož byl příliš ambiciózní. Přesto se ustanovená Komise v roce 1968 uchýlila ke zveřejnění „*Memorandum k reformě společné zemědělské politiky*“ a také nazývaná jako Mansholtův plán (Europa.eu, 2015).

¹ Mansholtův plán byl pojmenován po viceprezidentovi Evropské komise, který v té době zodpovídal za oblast SZP, Siccu Mansholtovi.

Původním cílem bylo zajistit dostatek potravin pro Evropu tak aby byla soběstačná, protože chtěl zabránit potížím v zásobování a případnému hladomoru², který panoval během a těsně po druhé světové válce v Nizozemí. Mansholt si uvědomoval, že aby zemědělská politika byla úspěšná, musejí se současní zemědělci stát moderními agrárníky. Jeho úmyslem bylo omezit počet lidí pracujících v agrárním odvětví a naopak zvýšit jeho efektivnost. Proti této reformě se ale postavila zájmová organizace zemědělců a reforma nebyla proto naplněna. Přestože v agrární oblasti neustále probíhaly restrukturalizace, přetrvával na trhu nadbytek produkce, který vznikl díky nerovnováze mezi poptávkou a nabídkou. Proto v roce **1972** byla vytvořena nová opatření, která měla vést k modernizaci zemědělství. Přes stále trvající problémy bylo další iniciativou vydání Zelené knihy **„Perspektivy pro Společnou zemědělskou politiku.“** Tuto knihu vydala Komise v roce 1985 a navrhla podstatnou reformu. Rada odsouhlasila změny navržené Komisí, které se zaměřovaly na to, aby byl trh v rovnováze, snížila se produkce v nejproblémovějších oblastech a aby bylo nalezeno řešení pro uskutečňování SZP - výdaje na SZP se však nadále zvyšovaly.

V roce 1991 funkci Evropského komisaře pro zemědělskou oblast začal vykonávat Ray McSharry. Ten v roce **1992** přišel s novou reformou, kdy se mu již opravdu podařilo docílit podstatných změn v agrární politice. Zásadní změna proběhla v cenové oblasti, kdy byly sníženy intervenční ceny, čímž se mělo dosáhnout konkurenceschopnosti zemědělských produktů. Reforma postihla asi tři čtvrtiny produkce, skrze tuto skutečnost měla do tří let poklesnout cena u obilovin o 29 %, čímž mělo dojít také ke zlevnění krmiv, masa a másla. Aby farmáři nebyli znevýhodněni, chtělo Společenství nahradit tento výpadek financí přímými platbami, které ale nesly podmínku uvést část půdy do klidu. Dále bylo navrženo snížení výrobních kvót u mléčných produktů, využití půdy i k jiným účelům nebo odchod farmářů do předčasného důchodu. McSharryho reforma byla a je zpětně považována za velice úspěšnou, ale zásady SZP se přesto příliš nezměnily. Bohužel největší očekávání od této reformy – snížit výdaje na SZP se nepodařilo naplnit. Nejdůležitější změnou přesto bylo zrušení úhrnně vyplácené finanční podpory a zavedení přímých plateb (Businessinfo, 2015).

² Na konci druhé světové války uvalili Němci na západní Nizozemí potravinové embargo. Vypukl hladomor. Po šest měsíců nestačily přiděly potravin lidem na víc než 500 kalorií denně. Zahynulo 16 000 lidí. Sicco Mansholt byl členem holandského odboje, hrůzostrašné zážitky z doby hladomoru v Nizozemsku na konci druhé světové války jej dovedly k přesvědčení, že Evropa se musí stát hospodářsky soběstačnou a že je třeba zajistit stálý přísun cenově dostupných potravin pro všechny.

Po roce 1989 nastaly v Evropě velké změny. Ve státech Střední a Východní Evropy došlo k výměně politického systému, který započal ekonomickou a společenskou transformaci. Země se chtěly orientovat na Západ. V 90. letech 20. století přistoupily nové státy do evropské integrace, další rozšíření EU bylo v dohledu. Reakcí na tuto skutečnost bylo vytvoření Agendy 2000 Komisí. Výsledky této nové reformy se ukázaly v novém finančním rámci na období 2000 – 2006. Nejdůležitější změnou bylo snížení výdajů na SZP, bylo navrhováno, aby se horní hranicí stal rok 1999, kdy výdaje dosáhly 40,5 mld. EUR, tento limit neprošel a byl navýšen o 2,5 mld. EUR. Konečná podoba reformy byla přijata v roce 1999, mezi hlavní změny patřilo snížení finančních podpor u obilovin, masa a mléčných výrobků, proběhla změna ve vnímání produkce – tedy ke zkvalitnění potravin, byl kladen důraz na životní prostředí a na to jak se zachází se zvířaty, **byly ustanoveny ekologické cíle SZP a započata starost o rozvoj venkova** (Businessinfo, 2015). Tato reforma také přinesla změnu zásad SZP, ale jejich podstata byla zachována. Novými aspekty se staly tyto (Fojtíková, 2008):

- 1) **Decoupling** – tj. oddělení plateb od produkce na farmě zavedením jednotné platby na farmu (Single Payment Scheme, SPS).
- 2) **Systém SAPS** (Single Area Payment Scheme) – Jednotná oblast plateb na farmu – tzn., že když přistoupí nový stát, nemusí využívat hned SPS, ale uplatní jednodušší systém SAPS – cílem je snížit nadbytek produkce. V roce 2003 došlo k další změně v platbách pro zemědělce. Změna spočívala v jednotné platbě, agráři tak již nedostávají více plateb, ale pouze jednu a to platbu na farmu. Výše plateb se odvíjí od dvou modelů a to buď od historického či regionálního nebo v modelu, které integrují tyto dva modely.
- 3) **Cross-compliance (C/C)** – znamená, platby jsou závislé na splnění určitých standardů a nikoli na objemu produkce. Při překročení standardů byly ukládaný postihy farmářům. Tento pojem je dále ještě podrobněji vysvětlen.
- 4) **Systém povinné modulace** – jedná se o financování větší částí fondů na rozvoj venkova než podporovat jen farmáře. Protože 80 % pomoci postihuje pouze 20 % farem. Z tohoto systému jsou eliminovány farmy, jejichž podpora je do výše 5000 EUR.

Další tři reformy byly směřovány již do konkrétních oblastí a to pěstování cukrové řepky, vína a ovoce a zeleniny.

V roce 2003 nastal další posun ve vývoji politiky. Na žádost WTO, která vyvstala z postoje zemí třetího světa, musela EU přistoupit k liberalizaci zemědělského trhu. Bohužel tento krok se opět neuskutečnil a pozorovatelé tvrdí, že hlavním důvodem neúspěchu byla velice úzká liberalizace, která byla obsažena v tomto návrhu.

V roce 2005 došlo k rozšíření SZP, protože se plánovalo nové programovací období na léta 2007 – 2013. Byly stanoveny tři osy: zlepšení zemědělské konkurenceschopnosti, zacházení s půdou udržitelným, k životnímu prostředí šetrným způsobem, zdokonalení kvality života v zemědělských oblastech. Pro nové nadcházející období tedy na léta 2014 – 2020 jsou prozatím pravidla ve fázi diskuze mezi národními státy a Komisí (Baldwin, Richard, Wyplosz, 2013).

V současné době se dělí tato politika na dvě části. První část se zabývá platbami, podporou a náklady agrární politiky a druhá část se zaměřuje na rozvoj venkova. Hlavním a ústředním tématem je proces transformace od dotování cen zemědělcům ke kompenzujícím platbám – tedy tzv. režim jedné platby (SPS, viz předchozí kapitola). Jelikož probíhá tento proces pomalu, je prodloužen pro některé obory agrárního trhu až do konce letošního roku, tj. do roku 2014.

Aby byly zemědělcům tyto finance vyplaceny, musejí splňovat několik podmínek. Tou nejdůležitější je tzv. Křížový souhlas (neboli Cross-compliance, jak již bylo uvedeno výše). Tzn., že se musejí řídit jak nařízením EU, tak národními nařízeními. Tyto pravidla se dělí do dvou kategorií a každá země má svá, ale základní dvě jsou stejné pro všechny státy (Baldwin, Richard, Wyplosz, 2013):

- dobré zemědělské podmínky a podmínky životního prostředí: úprava půdy, kamenné stěny, atd.
- statutární požadavky na řízení: pravidla pro divoké ptactvo, odpadní kal, řízení slintavky a kulhavky apod.

Přes všechny snahy, změny a reformy je tato politika velice složitá a velmi obtížně se mění. Je to hlavně proto, že evropští farmáři mají velice **silné lobby**. Neustále se diskutuje o zemědělské politice, je to velice ožehavé téma jak na národní úrovni tak na evropské. Přes všechny kritiky a nové návrhy převládá názor, že je potřeba nové, komplexní reformy, která by odstranila současné problémy tohoto odvětví, mezi něž patří především sociální nerovnost a platby SZP.

Zaměstnanost v agrárním sektoru se snižuje, co se týče platů jsou nízké, proto se zemědělci snaží o udržení politiky jaká je a vyhýbají se změnám, které reformy přinášejí.

V **tabulce 2.1** Počet farem v EU, lze vidět, že počet farem mezi lety 2005 – 2007 a 2007 – 2010 se neustále navyšuje.

Tab. 2.1 Počet farem v EU

Stát/rok	2005	2007	2010
Rakousko	1 385 580	1 374 430	1 358 020
Belgie	2 729 390	3 050 740	4 475 530
Bulharsko	3 557 790	3 518 070	3 483 500
Chorvatsko	2 707 690	2 662 590	2 646 860
Kypr	17 035 220	16 931 900	16 704 040
Česká republika	828 930	906 830	940 930
Dánsko	4 219 380	4 139 240	4 991 350
Estonsko	3 983 790	4 076 230	5 177 510
Finsko	24 855 130	24 892 520	23 752 690
Francie	27 590 940	27 476 930	27 837 290
Německo	Nedostupné	978 670	1 316 010
Řecko	12 707 850	12 744 200	12 856 050
Maďarsko	151 500	146 000	118 400
Irsko	1 701 680	1 773 840	1 796 290
Itálie	2 792 040	2 648 950	2 742 560
Lotyšsko	129 130	130 880	131 110
Litva	4 266 550	4 228 580	4 686 340
Lucembursko	10 250	10 330	11 450
Malta	1 958 060	1 914 330	1 872 350
Nizozemsko	3 266 240	3 189 110	2 878 170
Polsko	14 754 880	15 477 190	14 447 290
Portugalsko	3 679 590	3 472 940	3 668 150
Rumunsko	13 906 700	13 753 050	13 306 130
Slovensko	485 430	488 770	482 650
Slovinsko	1 879 490	1 936 620	1 895 500
Španělsko	2 263 560	2 292 290	2 290 980
Švédsko	3 192 450	3 118 000	3 066 320
Velká Británie	15 956 960	16 043 160	16 881 690
EU28	171 996 200	173 376 390	175 815 160

Zdroj: Eurostat, 2014, vlastní úprava.

Pozn.: Jedná se o farmy bez rozlišení druhu obhospodařování

2.2 Financování společné zemědělské politiky

Financování společné zemědělské politiky je pořád finančně náročné, na tuto politiku je vynakládáno zhruba 40 % všech finančních prostředků společného rozpočtu, což je druhá nejvyšší položka rozpočtu, přesto došlo k velkému snížení finanční náročnosti oproti osmdesátým létům, kdy byly výdaje zhruba 70 %. Největšími příjemci pomoci jsou: **Francie**,

Španělsko, Německo a Itálie. Přesto je stále větší část financování přenášena na národní úroveň a další řešení jsou nadále v diskuzi s Komisí (Euroskop, 2014).

Tato politika byla financována skrze evropský fond a to „*Evropský zemědělský orientační a záruční fond*“, který byl zmíněn již v kapitole 2.1, v roce 1964 byl rozdělen na dvě části a to část garanční a část orientační, každá tato část se řídila jinými předpisy (Evropský Parlament, 2014):

- **záruční část** – byla nezbytnější než část orientační, protože jejím cílem bylo financovat výdaje, které vznikaly při intervenčních zásazích na trhu. Tyto výdaje byly natolik proměnlivé, jelikož závisely na několika faktorech – jako vývoj mezinárodních cen, ochrana životního prostředí, vývoj poptávky, že se nedaly prognózovat předem. Proto během rozpočtového roku byly finanční plány optimalizovány pomocí dodatečných rozpočtů,
- **orientační část** – byla určena ke spolufinancování strukturální politiky a rozvoje venkova.

Provozování zemědělských farem je finančně náročné, jejich modernizace a inovace také. Proto byly zřízeny fondy pro zemědělce, ze kterých mohou za splnění podmínek čerpat nevratné finanční prostředky.

- **Evropský zemědělský záruční fond**, vznikl v roce 2007, (slouží k financování tržních aktivit).
- **Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova** (slouží k financování zvýšení konkurenceschopnosti v oblasti agrární a lesnické, má za úkol zlepšit životní prostředí a krajiny, zvýšit životní úroveň v regionech).
- V roce 2014 vznikl další fond **Evropský námořní a rybářský fond** – jeho předchůdcem byl Evropský rybářský fond v období 2007 – 2013. Jeho aktivity směřují do udržitelného rybolovu a akvakultury a zvýšení životní úrovně v oblasti evropských pobřežních oblastech (Euroskop, 2015).

Ze společného rozpočtu Společenství byla vždy tato politika financována podstatnou částí tohoto rozpočtu. Důvodem vysokého podílu financování bylo stanovení cen nad úrovní světových cen jednotlivých produktů. Každoročně Rada EU stanovovala garantované výši cen produktů, které vykupovaly intervenční agentury, pokud se neprodaly, nebo jejich ceny klesly pod garantovanou úroveň (Lacina, Ostřížek a kol., 2011).

Od roku 2008 byly následně snižovány anebo odstraňovány kvóty prostřednictvím balíčku čtyř dokumentů – Health check (Euroskop, 2015).

V roce 2014, byly tedy zahájeny kroky k novému sedmiletému plánu na výdaje na SZP, jelikož v roce 2013 končil předchozí plán. I když na to hodnotit dopady nové politiky je velice brzo, Komise navrhovala několik kroků:

- odchod od cenové podpory, spravedlivější rozdělování přímých plateb, jednodušší administraci, zelené platby agrárářům (Baldwin, Richard, Wyplosz, 2013).

Začalo nové programovací a finanční období (rámec) na léta 2014 – 2020. Komise došla k závěru, že aby byla SZP efektivní, je potřeba zabezpečit dostatečné dodávky potravin, zabývat se životním prostředím a ochranou okolní krajiny a především agrárářům zajistit dostatečný životní blahobyt. A navrhla další změny. Tato politika byla začleněna do strategie Evropa 2020. SZP bude stát na dvou základních pilířích. První pilíř je zaměřen na ekologii a spravedlivější rozdělení, druhý pilíř se zabývá konkurenceschopností a inovacemi. Komise chce v novém období zavést také další obměny. Jedná se o ekologizaci přímých plateb, konvergenci plateb, limitování míry přímých plateb. Podle nového rozpočtu Komise chce rozdělit finance následovně (Evropský Parlament, 2015):

- 281,8 miliardy EUR první pilíř,
- 89,9 miliardy EUR druhý pilíř,
- 15,2 miliardy EUR – částka navíc rozdělena na další sekce:
 - o výzkum a inovace,
 - o zabezpečení dodávek potravin,
 - o potravinová pomoc,
 - o nové rezervy na případné krize v odvětví zemědělství,
 - o zajištění Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci.

2.3 Ekologické zemědělství

Stále více lidí se zajímá CO jí a jak je to KVALITNÍ. Právě Ekologické zemědělství odpovídá na tyto otázky.

V dnešním zemědělství se používá široké spektrum chemických hnojiv, které mají ochránit kvalitu zemědělských produktů, ale paradoxně tímto způsobem agrární produkty o svou kvalitu přicházejí. Dnešní zemědělci se snaží především o zvýšení svého blahobytu než o co nejvyšší uspokojení potřeb zákazníků. Zvířata jsou často chovaná v nevyhovujících podmínkách, nejsou dodržovány zásady na ochranu životního prostředí a do supermarketů jsou dováženy nekvalitní produkty zemědělského sektoru.

Cestou jak těmto jevům zabránit je ekologické neboli bio zemědělství. Tento druh zemědělství respektuje základní a zásadní práva jak ekologického, tak práva na ochranu zvířat. Vše je zajištěno přísnou kontrolou ze strany EU a zákony. Výrobky ekologického zemědělství jsou chráněny známkou BIO či EKO. Ekologické hospodaření podporují nejen spotřebitelé, politici a ekonomové, ale především vědci, kteří tento způsob považují za zcela přírodní a považují ji za nejlepší cestu jak dosáhnout udržitelného zemědělství společně s kulturou krajiny a rozvojem venkova. Ekologické hospodaření je velice finančně náročné, a proto je z velké části podporováno dotacemi (Urban, Šarapatka, 2003).

Ekologické (bio) zemědělství je zemědělství, které zahrnuje ekologické postupy, širokou biologickou rozmanitost, zabývá se ochranou přírody a jejích zdrojů, zajišťuje vhodné životní podmínky pro zvířata a způsob výroby. Všechny tyto aspekty spojuje do jednoho rámce – ekologické produkce. Díky tomuto typu zemědělství je uspokojována poptávka po ekologických výrobcích, tak je zachováno a chráněno životní prostředí, zvířata a dochází k rozvoji venkova (Nařízení Rady (ES) č. 834/2007).

Evropská unie usiluje především o to, aby se ekologičtí farmáři zajímali hlavně o obnovitelné zdroje z místně organizovaných zemědělských systémů. Odpady, které při výrobě a provozu farmy vznikají, by měly být recyklovány, protože tak dochází k navrácení živin do půdy, dalším cílem je zabránění půdní erozi a zvýšení úrodnosti (Nařízení Rady (ES) č. 834/2007).

2.3.1 Základní pojmy ekologického (bio) zemědělství

Aby jednotlivé pojmy v tomto odvětví byly jednoznačné, jsou vymezeny v legislativě EU. Hlavním důvodem je tak zabránit nejasným výkladům zemědělců a tak znemožnit dohady, zda jde o bio či nebio a zda jsou splněny podmínky pro toto názvosloví.

Ekologické zemědělství

Jde o systém, který zamezuje změnám a ničení zdraví půdy, ekosystémů a lidských organismů. Jde o rozmyšlení využití tradičních dopadů s nulovým nebo velice nízkým dopadem na okolí a změny v prostředí. Jde o integraci inovace, tradičního zemědělství před 1. sv. válkou a výzkumu, která je využita k tomu, aby zemědělství bylo udržitelné, ekologické a co nejméně náročné na zdroje. Aby výstupem této integrace byly kvalitní, čerstvé a zdravé potraviny (Biospotřebitel.cz, 2014).

Biofarma

Místo, kde se hospodaří ekologickým způsobem, zahrnuje hospodářské budovy, pole, provozní zařízení a hospodářská zvířata, jedná se o uzavřenou hospodářskou jednotku.

Biofarmář, biopodnikatel

Je to osoba, která podniká na ekologické farmě, v ekologickém zemědělství, je registrovaná jako ekologický podnikatel a splňuje všechny zákonné povinnosti.

Bioprodukt

Jedná se o produkt, který je vyprodukován ekologickým zemědělstvím, splňuje náležitosti stanovené zákonem příslušné země, který respektuje Nařízení Komise, nese značku BIO, nebo EKO včetně kontrolní nálepky evropské, která je povinná.

Ekologická produkce

Jedná se o proces, který upravuje Nařízení Rady č. 834/2007 a splňuje všechny požadavky ve všech fázích procesu – od výroby, přes zpracování po prodej, likvidaci odpadů (Nařízení Rady (ES) č. 834/2007).

Rostlinná produkce

- využití rostlin, jejich pěstování nebo sběr ke komerčním účelům (Nařízení Rady (ES) č. 834/2007).

Živočišná produkce

- jedná se o „*produkci domácích nebo domestikovaných suchozemských živočichů včetně hmyzu*.“ (Nařízení Rady (ES). č. 834/2007, str. 17).

Hospodářský subjekt

- buď fyzická, nebo právnická osoba, která musí plnit požadavky Nařízení a zabývá se rostlinou a živočišnou produkcí atd. (Nařízení Rady (ES) č. 834/2007).

Přechod (Konverze)

- jedná se o stanovenou dobu, během níž dochází k přeměně farmy z konvenční na ekologickou a jsou uplatňovány (během této doby) již ekologické principy (Nařízení Rady (ES) č. 834/2007).

2.3.2 Vývoj ekologického zemědělství

Bio zemědělství není ve své podstatě ničím novým. Již na konci 19. století. a na začátku 20. století do první světové války, se hospodařilo tzv. v souladu s přírodou. Během válek, především po druhé světové, byl akutní nedostatek surovin, proto přišla vlna industrializace, v západních zemích byl tento směr nazýván „**zelená revoluce**“. Vrcholem

industrializace jsou považována 60. léta (v Evropě). První zmínky o ekologických farmářích se objevují na začátku 70. let v Anglii, kdy se tamní farmáři rozhodli obhospodařovat půdu bez chemikálií a industrializace a světu tak dokázali, že i po „staronovu“ se dá hospodařit a tento způsob funguje.

Aby tento způsob mohl proniknout dále, rozhodli se biofarmáři požádat o kontrolu a udělování certifikací ekofarmám, systém byl dobrovolný. Po vyřešení problémů v Anglii, kdy se objevila nákaza nemocí BSE³ (90. léta 20. st. a přelom 20. st.) převzala tyto metody kontroly i EU.

První právní úpravy se tedy objevují v 70. letech ve Společenství, kdy sdružení ekologických zemědělců na popud rostoucího zájmu, vydalo první směrnice v čistě soukromé podobě, protože potřebovalo stanovit jasně daná pravidla. První povinná směrnice byla vydaná v roce 1985 v Rakousku, což spustilo vlnu v ostatních státech Evropy a vznikaly další obdobné zákony. Teprve v roce 1991 stanovilo Společenství společné nařízení pro členské státy, Nařízení Rady EHS 2092/1991, které upravovalo atributy biopotravin, jejich systém uvádění na trh atd. – de facto minimální požadavky. Všechny státy Světa tedy i EU, se dále řídí Basic Standards IFOAM⁴, které jsou co dva roky obnovovány (Urban, Šarapatka, 2003).

V současné době je ekologické zemědělství vedeno třemi nařízeními EU a to Nařízením Rady (ES) č. **834/2007** o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91, Nařízením Komise (ES) č. **889/2008**, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a Nařízením Komise (ES) č. **1235/2008**, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007, pokud jde o opatření pro dovoz ekologických produktů ze třetích zemí. Tyto nařízení jsou doplněny zákony na národní úrovni jednotlivých členských států (KEZ, 2009).

Nařízení Rady (ES) č. 834/2007 obsahuje 7 hlav a 42 článků. Hlava I upravuje účel, oblast působnosti a definice, Hlava II se zabývá cíli a zásady ekologického zemědělství, Hlava III zajišťuje pravidla produkce, Hlava IV se zabývá označováním produktů, Hlava V zabezpečuje kontrolu, Hlava VI řeší dovoz ekologických výrobků ze třetích zemí, které jsou dále upravovány Prováděcími nařízeními Komise EU. Hlava VII obsahuje závěrečná a přechodná ustanovení (Nařízení Rady (ES) 834/2007).

³ BSE- zkratka pro nemoc šílených krav- bovinní spongiformní encefalopatie - smrtelné onemocnění způsobující pomalý rozklad centrální nervové soustavy. Patří do širší skupiny onemocnění nazývaných zkratkou TSE, která postihují více zvířecích druhů, nejen hovězí dobytek, ale také ovce, kozy, domácí kočky, jeleny - a bohužel také člověka. U člověka se toto onemocnění nazývá Creutzfeldt-Jakobova nemoc.

⁴ IFOAM – mezinárodní federace směru organického zemědělství – jedná se o nadnárodní organizaci, která vznikla v 70. letech a vydává obecné standardy, ze kterých vycházejí zákony států a nařízení EU.

Nařízení Komise (ES) č. 889/2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů, se dělí do 5 hlav, které se člení do kapitol, oddílů a samotných 97 článků, dále také obsahuje přílohy. Hlava I – úvodní ustanovení, Hlava II - Pravidla produkce, zpracování, balení, přepravy a skladování ekologických produktů, Hlava III – označování, Hlava IV – kontroly, Hlava V – předávání informací, přechodná a závěrečná ustanovení (Nařízení Komise (ES) č. 889/2008).

Nařízení Komise (ES) č. 1235/2008 kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007, pokud jde o opatření pro dovoz ekologických produktů ze třetích zemí, se skládá také z 5 hlav, Hlava I – úvodní ustanovení, Hlava II – dovoz vyhovujících produktů, Hlava III – dovoz produktů poskytujících rovnocenné záruky, Hlava IV – společná pravidla, Hlava V – závěrečná a přechodná ustanovení (Nařízení Komise (ES) č. 1235/2008).

2.3.3 Zásady ekologického zemědělství

Aby se zemědělství mohlo nazývat ekologickým, musí splnit několik podmínek. Existují zásady správného provádění ekologického hospodaření. Navrhla je organizace IFOAM, přesněji její valná hromada a to v září roku 2005 v Austrálii. Jak již bylo řečeno, je tato organizace považována za zastřešující pomyslnou instituci ekologického obhospodařování a je inspirací pro tvorbu organického zemědělství v EU a národní státy (IFOAM, 2013).

Zásada první – zdraví

V přírodě probíhá jakýsi naturální řetězec, který propojuje všechny složky přírodního systému, tedy od hlíny přes organismy a bakterie a končí u člověka. Ekologické zemědělství pomáhá udržovat každý článek řetězce v pořádku. Tzn., nejedná se jen o situaci, kde v řetězci nebo jednotlivých částech není přítomna nemoc, ale jedná se také o správnou činnost duševní, kulturní, sociální, ekologickou a fyzickou. Cílem tohoto druhu hospodaření v přírodě je nabízet kvalitní, bohaté nutriční produkty, které se snaží udržovat články ekosystému ve zdraví včetně prevence (Bio-info, 2014).

Zásada druhá – ekologie

V dnešní době je velice nutné dbát na ekologický postup hospodaření. Proto je důležité sladit cyklus v přírodě s cyklem hospodaření na farmě tak, aby ekosystém přírody nebyl narušován. Tento princip napomáhá udržet např. recyklace použitých materiálů, jejich

opětovné využití, eliminace nevhodných postupů hospodaření. Tato zásada je považována za nejdůležitější, protože vlastně určuje celý smysl tohoto druhu zemědělství (Bio-info, 2014).

Zásada třetí – spravedlnost

Jedná se o rovnoměrné rozložení mezi všechny vrstvy ekologického zemědělství. První vrstva jsou lidé. Nejdůležitější jsou lidské vztahy. Proto účastníci ekologického zemědělství by měli udržovat spravedlnost mezi zemědělci, ekology, zaměstnanci, obchodními partnery, i zákazníky a to na všech úrovních. Protože sdílí společný svět a jen, jak už bylo několikrát zmiňováno, když je vše v souladu a žádná část přírody není narušovaná, může vše fungovat v pořádku a efektivně. Spravedlnost se nezaměřuje jen na mezilidské vztahy, ale také na přírodní zdroje a hospodářská zvířata. I jim je důležité zajistit základní a přirozené prostředí, důstojné zacházení atd. (Bio-info, 2014).

Zásada čtvrtá – péče

Přírodní systém je velice náchylný na změny jak vnější tak vnitřní. Nové technologie v současném století a nové objevy jsou velice důležité a podstatné. Ale vždy, než budou využity, měly by být pořádně prozkoumané a měly by být známy jejich důsledky pro ekologii a dopad na přírodu. V dnešní době nestačí jen vědecké poznatky, ale poznatky především praktické, tedy být vždy dobře informován a vždy pořádně rozvážit následující postupy. Protože často bývá tento fakt opomíjen a je brán na úkor zdraví lidí (Bio-info, 2014).

2.3.4 Pravidla pro ekologické zemědělství

Jedná se o pravidla, které jsou seskupeny do tří celků, které jsou podstatné pro chod farmy a správného hospodaření na ni. Také upravují zpracování a označování bio výrobků.

Pravidla pro pěstování rostlin (Urban, Šarapatka, 2003):

- musí se střídat hluboce kořenící rostliny s rostlinami, které jsou kořenící těsně pod povrchem,
- mít v rovnováze kořenovou biomasu, posklizňový odpad s pěstováním meziproductů,
- nutno zajistit co nejdéle možný čas zakrytí vegetační půdy i přes zimu,
- při setí musí semena obsahovat zrna jeteloviny a luskoviny,
 - o způsob setí eliminuje problém s erozí půdy
- rostliny, které nejsou odolné vůči plevelům, se musí střídat s rostlinami vysoce odolnými,

- výběr plodin musí být vhodný pro zvířata, tzn., musí zajistit jejich roční krmnou dávku,
- plevel se likviduje jen povolenými vybranými metodami, používání chemických způsobů není povoleno,
- při hnojení se využívá pouze organický hnůj.

Pravidla pro chov zvířat (Urban, Šarapatka, 2003):

- ustájení zvířat musí odpovídat důstojným podmínkám, tedy zajistit jejich fyzické i etické ustájení,
- je potřeba zajistit dlouhověkost a zdraví zvířete a to odpovídajícím způsobem a příslušnými povolenými technikami,
- nutnost uspokojit základní potřeby zvířete,
 - o pohyb, dostatek prostoru, větrané zázemí, možnost uschování před deštěm a prudkým sluncem, kvalitní podestýlku. Zákaz chovu průmyslovým způsobem.
- krmivo musí být jakostní a plnohodnotné,
- zásahy a úpravy na tělech zvířat nejsou povolené, jen kastrace, odrohování a označování zvířat je povoleno, ale jen na určitých místech, určitých zvířat a vybranými způsoby,
- základním krmivem je sušina, ale ta musí být pokryta dále krmivem, která pocházejí z ekologického zemědělství a může být i tvořena částí krmiv z konvenčního zemědělství (běžného zemědělství), ale tato část denní i roční nesmí převyšovat 10 % krmné dávky v sušině,
- krmivo může být obohaceno přírodními doplňky, minerály a vitamíny,
- není povoleno podávání umělých léků a hormonů,

Skladování bioproduktů (Urban, Šarapatka, 2003):

- během uchování produktů musí být zajištěna jejich nemožnost kontaminace a ztráty kvality,
- při skladování více druhů bio výrobků je nutné je oddělit jednotlivě a označit,
- při manipulaci v jakékoliv výrobní části produktů musí být jednoznačně identifikovatelný,

- a také v celém koloběhu výroby, prodeje a dodání zákazníkovi musí produkt obsahovat popis výrobce.

Označování biovýrobků

Aby biovýrobky byly rozpoznatelné, je důležité je jednoznačně vymežit národní i evropskou legislativou. V České republice je to zákon č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství. Podle tohoto zákona musí být každý produkt jasně označen slovem BIO a nálepkou, kterou vydávají momentálně 3 kontrolní organizace a to **ABCert AG**, kód na obalu: CZ-BIO-002, **BIOKONT CZ**, kód na obalu: CZ-BIO-003, **KEZ, o.p.s.**, kód na obalu: CZ-BIO-001. Tyto kódy na obalu jsou pro zákazníky, kteří si tímto způsobem mohou na internetu zkontrolovat, zda opravdu splnil daný produkt zákonné podmínky. Výrobky, které je přímo k zakoupení na biofarmě, je možno zkontrolovat pomocí certifikátů, který vydávají výše uvedené organizace. Na certifikátech by měly být také uvedeny produkty, který farma smí prodávat (Biospotřebitel, 2014). Vzor evropské značky ukazuje **obr. 2.1**, značka bio v ČR a certifikát je vyobrazena na **obr. 2.2**

Obr. 2.1 Evropská značka

Zdroj: Biospotřebitel.cz, 2014.

Značka a certifikát, které jsou udělováni kontrolními úřady v ČR

Obr. 2.2 Značka bio v ČR, certifikát

Zdroj: Biospotřebitel.cz, 2014.

Co se týče evropské kontroly, dne 1. července 2010 vešla v platnost evropská bio značka pro všechny výrobky, které byly vyrobeny v jednom z členských států, vedle této značky, která je povinná, může výrobek obsahovat národní či regionální označení. Pro dovážené produkty jednotná evropská značka neplatí (Biospotřebitel, 2014).

2.3.5 Současná situace ekologického zemědělství v EU

Dle tabulky 2.2 Počtu subjektů působících ve zpracování bioproduktů, v zemích, kde je ekologické zemědělství rozšířené, rok od roku narůstá jejich počet. Lze to dokládat za projev růstu oblíbenosti bioproduktů u konečných spotřebitelů.

Tab. 2.2 Počet subjektů

Země/rok	2008	2009	2010	2011	2012
Belgie	x	57	x	72	99
Bulharsko	1	0	1	0	0
Česká rep.	72	63	65	77	76
Dánsko	53	131	128	126	134
Estonsko	2	2	3	6	6
Irsko	33	22	x	x	x
Řecko	72	96	56	46	35
Španělsko	220	223	255	345	365
Francie	391	x	575	550	614
Chorvatsko	x	x	x	x	1
Itálie	308	383	320	349	423
Kypr	x	x	x	x	1
Lotyšsko	3	6	5	6	13
Litva	3	2	3	x	3
Maďarsko	x	30	19	19	24
Nizozemsko	138	151	151	210	202
Polsko	x	17	11	16	23
Rumunsko	0	3	3	2	1
Slovinsko	10	8	11	18	16
Slovensko	5	5	3	3	x
Finsko	33	53	51	61	53
Švédsko	71	128	64	107	113

Zdroj: Eurostat, 2014, vlastní úprava.

Pozn.: Jedná se o subjekty, které jsou registrované vždy k poslednímu měsíci v roce, počet certifikovaných registrovaných subjektů působících v ekologickém zpracování produktů pocházejících z ekologického zemědělství - NACE Rev 2 (od roku 2008).

V tabulce 2.3 ve velikosti osevních plochy určené pro ekologické zemědělství lze vidět, že tato velikost se každým rokem navyšuje. Dle akčního plánu Komise se tato plocha má postupně navyšovat. Průměr EU je 5 %, některé země – Francie, Španělsko, Česká republika, Itálie a Spojené království tento průměr vysoce převyšují, jiné země naopak jsou pod průměrem EU.

Tab. 2.3 Osevní plocha

Země/rok	2008	2009	2010	2011	2012
Belgie	27 376	29 778	30 410	40 319	46 812
Bulharsko	4 236	4 955	12 691	8 902	11 974
Česká rep.	232 939	267 483	296 379	354 649	402 659
Dánsko	139 021	139 539	145 638	151 362	159 086
Estonsko	71 848	76 200	82 391	101 906	119 899
Irsko	x	37 662	x	x	42 160
Řecko	266 745	293 644	292 584	201 272	351 804
Španělsko	691 196	605 366	1 084 589	1 221 890	1 366 866
Francie	502 234	525 638	571 815	701 111	855 642
Chorvatsko	x	x	x	x	10 327
Itálie	812 139	735 327	821 921	837 107	923 786
Kypr	x	1 890	x	x	3 553
Lotyšsko	141 524	141 070	140 946	130 059	144 653
Litva	89 890	106 060	103 225	99 410	114 479
Luxemburg	x	3 245	x	x	x
Maďarsko	108 578	110 916	97 584	101 801	106 281
Nizozemsko	46 895	47 450	43 659	x	x
Polsko	178 670	222 022	309 219	375 086	457 717
Rumunsko	71 597	83 862	82 981	96 606	103 093
Slovinsko	26 125	25 816	25 056	27 448	28 807
Slovensko	113 132	111 466	112 314	123 272	x
Finsko	134 820	143 033	142 012	161 162	161 190
Švédsko	246 628	303 298	329 319	385 243	424 306
Velká Bri- tánie	582 205	607 940	651 930	605 582	559 979

Zdroj: Eurostat, 2014, vlastní úprava.

Pozn.: Jedná se o osevní plochu využitou ekologickým zemědělstvím

2.3.6 Financování ekologického zemědělství

Ekologický farmář může získat finance formou dotací a přímých plateb. Nová společná zemědělská politika EU na léta 2014 – 2020 v novém finančním rámci spoléhá na vyšší podporu ekologického zemědělství a rozvoj venkova. Ekofarmy mohou využívat zelených plateb z prvního pilíře, aniž by splnily všechny podmínky, protože celkový přínos ekofarem je vysoký a pomáhá zásadním způsobem naplňovat cíl zlepšení kvality životního prostředí a ochrany krajiny. Proto se bude politika rozvoje venkova více podporovat, jelikož ekologické farmy tuto politiku podporují a pomáhají naplňovat její cíle. Tato politika je v kompetenci států, které čerpají finance ze společného evropského rámce a z níž vzniká národní program rozvoje venkova. Tyto programy jsou spolufinancované EU i z rozpočtu jednotlivých států. Z tohoto programu mohou být podporovány jak jednotlivé procesy

a činnosti, které zahrnuje ekologické zemědělství, ale také jejich propagace a reklama. Další finanční podporou pro zemědělce je nové **Evropské inovační partnerství – European Innovation Partnership (EIP)** a zemědělský výzkum, které jsou podporovány z iniciativy Horizont 2020 a to inovacemi a investicemi do ekologického zemědělství (European Commission, 2015).

V novém finančním rámci bude investováno více než 100 miliard EUR do venkovských oblastí EU na pomoc řešení problémům s půdou, kvalitou vody, biologické rozmanitosti a změny klimatu. 30 % přímých plateb agrárikům bude zahrnovat tři ekologické postupy – diverzifikaci plodin, zachování trvalých a travních porostů a zachování oblastí ekologického zájmu (nejprve 5 % a později až 7 %). Od roku 2018 budou zohledňovány oblasti, které budou mít přínos pro životní prostředí. Dalších 30 % disponibilních financí programů na rozvoj venkova, bude muset být investováno do podpory ekologického zemědělství nebo na projekty, které zohledňují životní prostředí při investicích a inovacích (European Commission, 2015).

Evropská unie je pro lepší koordinaci mezi výše uvedeným programem a ostatními fondy EU, všechny tyto změny jsou účinné od 1. ledna 2014. Zelené platby jsou účinné až od roku 2015, protože EU chce dát čas národním státům, aby dostatečně vysvětlily tyto změny a možnosti svým zemědělcům (European Commission, 2015).

Zelená platba

Reformována SZP EU zavádí od roku 2014 několik nových pojmů. Jedním z nich je také **aktivní zemědělec**, jedná se o člověka, který zemědělskou činnost opravdu vykonává. Dále se zaměřuje na podporu mladých zemědělců, kterým není více než 40 let v době podání žádosti, tato podpora se projeví v navýšení jednotné platby na plochu o 25 %. Dalším pojem je **ozelenění nebo greening**. Pokud má farma více než 15 ha orné půdy, pak by se z její výměry mělo vyčlenit aspoň 5 %, jako plocha ekologického zájmu. Jak již bylo zmíněno výše, tento proces započal na začátku roku 2015. Aby byl greening naplněn, musí slnit tyto pravidla (Ministerstvo zemědělství, 2015):

- půda, která bude ponechána ladem – jinými slovy nebude zde prováděn zemědělský proces, výjimkou bude produkce na dobrovolném základě v podobě výsevu směsi semene rostlin, které se vyskytují v přírodě volně, a cílem bude zvýšit biologickou rozmanitost,
- krajinné prvky a terasy – jedná se o prvky, které jsou ve výborném ekologickém a přírodním stavu, jedná se o meze, terasy, travnaté údolí, solitéry, dřeviny, stromořadí

a příkopy, výjimka se uděluje pro okraj pole (souvrat'), na kterém nedochází k zemědělské činnosti a je široký od 1 do 20 metrů a nesplňuje podmínky výrobního stavu z hlediska ekologického a přírodního,

- ochranné pásy podél vod – nesmí se jednat o úsek kratší jednoho metru a musí se nacházet v blízkosti orné půdy, také zde nesmí docházet k zemědělské činnosti,
- pásy půdy ležící na okraji lesa – šířka těchto pásů je minimálně 1 metr a maximálně 10 metrů, může, ale nemusí zde probíhat zemědělské obhospodařování, ale nesmí docházet k chemickému hnojení a jiným chemickým úpravám. Tento pás se může využívat k sečení nebo pasení dobytka,
- plochy s rychle rostoucími dřevinami pěstovanými ve výmladkových plantážích bez použití minerálních hnojiv a přípravků na ochranu rostlin – tyto plochy budou vedené v seznamu využitelných dřevin,
- zalesněné plochy – budou tak označené plochy, které budou zalesňovány z titulu Horizontálního plánu rozvoje venkova a Programu rozvoje venkova v obou finančních rámcích (2007 – 2013, 2014 - 2020),
- plochy s meziplochinami nebo zeleným porostem vzniklým v důsledku zasetí a vyklíčení osiv – budou taktéž uvedené v seznamu meziplochin,
- plochy s plodinami, které vážou dusík – nacházejí se v seznamu využitelných plodin.

3 České ekologické zemědělství a společná zemědělská politika Evropské unie

Česká republika patřila k zemím, ve kterých zemědělství bylo podstatnou částí národního hospodářství, resp. bylo tradiční. Za posledního čtvrt století ale prošlo velkými změnami. Všeobecný celosvětový trend, kdy se primární sektor zmenšuje ve prospěch sektoru služeb, změnil dosavadní zemědělství, došlo také k rozpadu sovětského bloku a uvolnění trhu. Lidé začali svobodně podnikat často v jiných oblastech než zemědělství. Velká zemědělská družstva zanikla. Dalším faktorem byl vstup České republiky do Evropské unie, tím se rozšířil potencionální trh, ale zemědělci se museli řídit společnými pravidly, přišli do styku s nárůstem byrokracie. Nemalou změnou byl také „trend ekologie“.

Česká republika disponuje **přibližně 4000 tis. hektary** půdy určené k zemědělské činnosti, což je asi polovina území našeho státu. Nastává trend, který mění strukturu zemědělské půdy. Dochází k úbytku orné půdy, ale nárůstu půdy, která je nazývána jako trvalé travní porosty.

Dalším faktorem je zaměstnanost v této oblasti v ČR. Od roku 2004 se neustále snižuje a momentálně se pohybuje okolo 2 % (Ministerstvo zemědělství, 2014). Hlavní důvody spočívají v nízkém výdělku a také náročnou administrativou. Dalším faktorem může být silná konkurence ze zahraničí a regulace EU.

Agrární sektor již nezahrnuje jen potraviny, ale také dotváří podobu venkova, jeho rozvoj, turistiku, zajišťuje společenskou a ekologickou funkci, včetně udržitelnosti. Protože nese sebou i tyto podoby, jsou zemědělci také podporováni z veřejných zdrojů formou dotací a pobídek jak ze zdrojů ČR, tak ze zdrojů EU (Ministerstvo zemědělství, 2015).

3.1 Legislativa zemědělské politiky

Stěžejním zákonem je **Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství**, je situován do 7 paragrafů a jeho plnění je zajištěno prováděcími předpisy formou nařízení. Hlavním cílem tohoto zákona je specifikovat jeho účel (Ministerstvo zemědělství, 2015):

- 1) vytvořit podmínky, aby české zemědělství bylo schopné zajistit potravinové i nepotravinové produkty pro obyvatele,
- 2) rozvíjet neprodukční části zemědělství, které vedou k ochraně životního prostředí ve všech oblastech,

- 3) zajistit pravidla pro aplikaci SZP EU,
- 4) zabezpečit rozmach ekonomických činností a zvýšit blahobyt na venkově.

Hlavním úkolem státu je zajišťovat podmínky pro obchodování s agrárními výrobky, vytvářet pravidla v rámci společného trhu. Dohlíží na Program rozvoje venkova a Operační programu rybářství a dalšími programy. Dává za úkol Ministerstvu financí zajistit dostatečné finance na spolufinancování programů stanovené Evropskou unií a ustanovuje Ministerstvo zemědělství nejvyšším orgánem v rámci zemědělské politiky. Nezbytnou úlohou státu je koordinace dodržování společné zemědělské politiky EU (§2 Úloha státu v zemědělství, Zákon č. 252/1997 Sb., 2002)

Aby české zemědělství správně fungovalo, je důležité provádět státní kontrolu. Za tuto kontrolu jsou zodpovědné **Ministerstvo zemědělství** a další dozorové státní orgány: **Státní veterinární správa** – sleduje suroviny a potraviny živočišného původu od výroby, přes skladování, export, import, až po prodej. **Státní zemědělská a potravinářská inspekce** dozoruje výrobu potravin, vstup potravin na trh, dovoz potravin ze třetích zemí, **Státní rostlinolékařská správa** – stará se o kvalitu a zdraví rostlin, vč. dovozu a vývozu. **Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský** – zabývá se kontrolou provádění klasifikace těl jatečných zvířat, krmiv a hlídá rizikové látky a kontaminanty v krmivech. **Ústav pro kontrolou veterinárních biopreparátů a léčiv** – kontroluje výrobu, distribuci a používání léčiv a **Ministerstvo zdravotnictví, resp. jeho odbor ochrana veřejného zdraví** zajišťuje dozor ve stravovacích zařízeních, zjišťuje důvody újmy na zdraví či ohrožení života a zamezuje šíření infekčních onemocnění. Součástí kontroly je také kvalita materiálů a předmětů, které přicházejí do kontaktu s potravinami. Dalšími orgány, které dozorují, mohou být: **Státní úřad pro jadernou bezpečnost s Celní správou ČR**, ale jen pokud to je nezbytně nutné (§4a Kontrola, Zákon č. 252/1997 Sb., 2002). Detailní postup při kontrole je vymezen v **Zákoně č. 252/1997 Sb., o zemědělství**.

Všechny zákony a prováděcí předpisy jsou podřízené evropské legislativě, resp. třem základním a zásadním nařízením. Jedná se o: Nařízení Rady (ES) č. **834/2007**, Nařízení Komise (ES) č. **889/2008**, Nařízení Komise (ES) č. **1235/2008**.

3.2 Obecná charakteristika agrárního sektoru v ČR

Česká republika se rozkládá na bohatém geologickém základě. Půda se skládá jak z černozemě, tak i z nejméně úrodných druhů, tedy půdy mělké a kamenité, většinu tvoří půda středně těžká. Území ČR je zahrnováno do pahorkatin a mezi mírně zvlněné vysočiny, nachází se v mírném pásmu se subkontinentálním klimatem a výchozí podmínky pro zemědělství v rámci EU jsou průměrné až mírně podprůměrné (Peterová, 2010).

Zemědělství v ČR lze popsat jako středně výkonné z dlouhodobého hlediska. Ekonomická výkonnost českého zemědělství se ale za posledních patnáct let snížila. Tento pokles byl zapříčiněn jak **makroekonomickými důvody**:

- zavedení tržní ekonomiky a s ní související nutnost reformy národního hospodářství,
- pokles reálných mezd - snížení kupní síly obyvatel,
- změna v nakupování potravin,
- finanční rozdíl mezi zaměstnanci v agrárním sektoru,
- cenové rozdíly mezi vstupy a výstupy v zemědělství,

tak **mikroekonomickými**:

- rychlá privatizace a proměna zemědělských podniků za nejasných podmínek a pravidel,
- nedostatek finanční podpory v rámci provozu a rozvoje,
- odchod kvalitních zaměstnanců jak z výroby, tak z vedení,
- transformace z náročných výrob k jednodušší činnosti (chov skotu, pěstování zeleniny apod.).

Jednalo se o problém, protože toto období (mezi lety 1998 – 2000)⁵ sledovala EU a vycházela z něj pro stanovení rozsahu zemědělství v ČR po vstupu do EU (Peterová, 2010).

3.2.1 Vybrané ukazatele zemědělství ČR

Počet zemědělských subjektů rok od roku klesá, většinu zemědělských subjektů tvoří fyzické osoby, ale větší část obhospodařované zemědělské půdy zauímají právnické osoby, tento fakt je dán velikostí farem právnických osob kontra fyzické. Tyto faktory lze vyčíst z **tabulky 3.1**.

⁵ jedná se o rozhodné období, které je základem pro stanovení kvót, referenčních výnosů, objemu produkce s nárokem na dotaci, z EU.

Tab. 3.1 Zemědělské subjekty podle právních forem

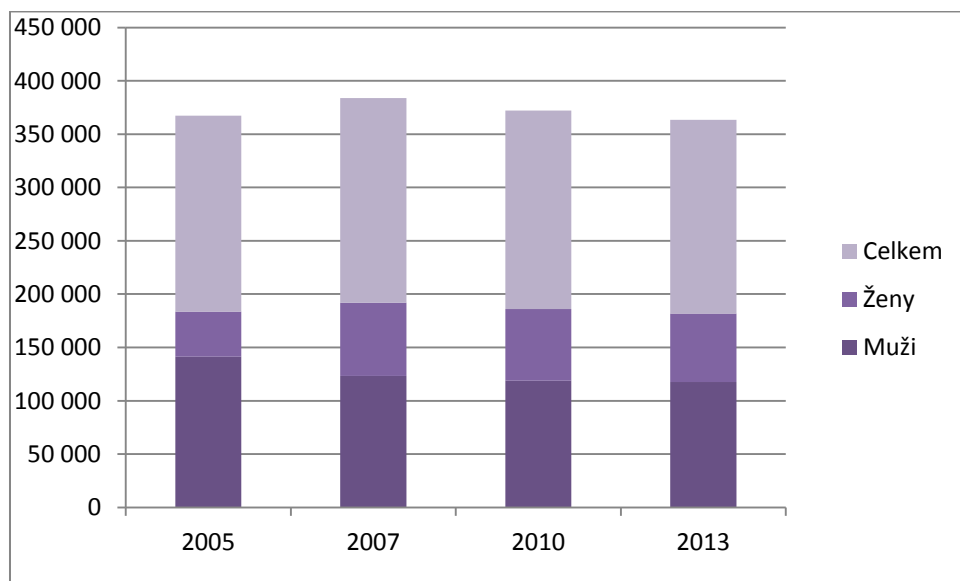
	Zeměděl. subj.	Zeměděl. subj.	Zeměděl. subj.	Zeměděl. subj.	Obhosp. zem. půda (ha)	Obhosp. zem. půda (ha)	Obhosp. zem. půda (ha)	Obhosp. zem. půda (ha)
	2005	2007	2010	2013	2005	2007	2010	2013
Subjekty celkem	42 252	39 396	22 864	26 246	3 557 791	3 518 073	3 483 500	3 491 818
v tom								
fyzické osoby	39 419	36 455	19 781	23 345	1 041 454	1 034 568	1 013 303	1 063 960
právnícké osoby	2 833	2 941	3 083	2 901	2 516 336	2 483 505	2 470 197	2 427 858
v tom								
veř. obch. spol.	1 493	31	26	42	785 576	9 385	7 219	9 198
spol. s ruč. om.	622	1 607	1 751	1 616	834 436	779 486	802 631	804 960
koman. spol.	5	5	6	7	3 530	4 540	4 935	6 288
akciová spol.	34	651	649	630	10 948	886 151	891 479	875 498
družstvo	584	548	527	516	848 797	773 946	733 798	702 695
státní podnik	8	7	6	5	8 123	7 781	8 991	8 366
zahraniční osoba	x	3	x	3	x	1 198	x	1 032
jiné	87	89	118	81	24 926	21 017	21 143	19 821

Zdroj: Český statistický úřad, Strukturální šetření v zemědělství 2013, 2010, 2007, 2005, vlastní úprava, 2015.

Pozn.: x- data nebyla dostupná

Jak již bylo zmíněno výše i počet pracujících v zemědělství klesá. V ekonomické teorii je tento fakt považován za součást vyspělého státu, protože podíl primárního sektoru klesá a naopak se navyšuje podíl terciálního sektoru. V rozvíjejících se zemích je podíl zemědělského sektoru vysoký. Z **grafu 3.1**, že v agrárním sektoru převažují muži nad ženami, ale trend snižování se projevuje u obou pohlaví stejně.

Graf 3.1 Vývoj počtu pracujících v zemědělství dle pohlaví

Zdroj: Český statistický úřad, Strukturální šetření v zemědělství 2013, 2010, 2007, 2005.
Vlastní úprava.

Důležitým ukazatelem zemědělství ve státě je také využití obhospodařované zemědělské půdy. Podíl orné půdy klesá a zvyšuje se podíl trvale travnatých ploch. **Tabulka 3.2** vykazuje, jak je půda v ČR strukturovaná do jednotlivých oblastí.

Tab. 3.2 Využití obhospodařované zemědělské půdy

	Zemědělská půda (ha)	Zemědělská půda (ha)	Zemědělská půda (ha)
	2007	2010	2013
Obhosp. půda celkem	3 518 072,53	3 483 500,03	3 491 817,68
Orná půda	x	2 513 845,50	2 488 996,04
Chmelnice	5 504,94	5 748,34	5 155,22
Vinice celkem	14 477,39	14 347,17	14 851,91
z toho pro produkci vína:			
jakostního	14 392,69	12 526,05	12 932,68
ostatního	x	1 635,70	1 754,92
stolního	84,7	185,42	164,31
Zelinářské zahrady	798,99	241,81	194,68
Ovocné sady	20 598,32	20 499,39	21 010,77
z toho bobuloviny	x	1 178,52	914,68
Trvalé travní porosty celkem	909 175,02	928 817,82	960 075,50
trvalé travní porosty (louky a pastviny)	874 912,22	909 008,65	932 243,96
extenzivní pastviny	15 783,10	10 097,07	23 483,20
trvalé travní porosty nev. k produkci	18 479,69	9 712,10	4 348,35

Zdroj: Český statistický úřad, Strukturální šetření v zemědělství 2013, 2010, 2007. Vlastní úprava.

Pozn.: x- data nebyla dostupná

Dalším vhodným ukazatelem je počet kusů chovu jednotlivých druhů hospodářských zvířat. **Tabulka 3.3** ukazuje narůstající stav hospodářských zvířat až do druhé poloviny 90. let, poté dochází k prudkému poklesu z důvodu vstupu ČR do EU v roce 2004 a podřízení se kvótám a normám stanovené ze strany EU. Vliv má také silná konkurence na evropském trhu, včetně dovozu ze třetích zemí. Nejoblíbenějším chovným druhem je drůbež, po té prasata, skot, které jsou početně v průměru téměř stejné a ovce se chovají jen v řadách statisíců, koně zde nejsou zahrnuty, jelikož se jedná o velice zanedbatelný počet v ohledu na ostatní počet zvířat.

Tabulka 3.3 Počet kusů hospodářských zvířat

Rok	Skot	Prasata	Ovce	Drůbež	Celkem
1926	3 451 454	1 830 659	109 845	x	5 391 958
1938	3 520 714	2 750 840	49 255	x	6 320 809
1948	2 431 204	1 979 296	122 727	10 506 072	15 039 299
1958	2 843 305	3 329 105	323 592	17 416 386	23 912 388
1968	3 036 791	3 540 669	187 464	21 049 576	27 814 500
1978	3 336 638	4 767 670	267 247	29 188 979	37 560 534
1988	3 467 316	4 617 748	404 225	31 662 497	40 151 786
1991	3 359 976	4 569 304	429 706	33 278 468	41 637 454
1998	1 700 789	4 012 943	93 557	29 035 455	34 842 744
2007	1 391 393	2 830 415	168 910	24 592 085	28 982 803
2014	1 373 560	1 617 061	225 397	21 463 815	24 679 833

Zdroj: Český statistický úřad, 2015. Vlastní úprava, 2015.

Pozn.: x – data nebyla dostupná

Tabulka 3.4 ukazuje souhrnný zemědělský účet – výrobu v roce 2011 a v roce 2013, mezi těmito lety nedošlo k žádné velké změně, u složení rostlinné produkce došlo v oblasti běžných cen k nárůstu u technických plodin, krmných plodin, čerstvé zeleniny, brambor, ovoce. Naopak u obilovin a vinných hroznů došlo k poklesu. Celková rostlinná produkce vyjádřena v běžných cenách se zvýšila v roce 2013 asi o 5705 mil. Kč. Rostlinná produkce vyjádřena v stálých cenách poklesla oproti roku 2011. Pokles ve stálých cenách u rostlinné produkce nastal u obilovin, zeleniny, brambor a hroznů. Naopak došlo k nárůstu produkce ovoce, krmných plodin, technických plodin. V oblasti živočišné produkce vyjádřené v běžných cenách došlo celkově k nárůstu, ve vyjádření stálých cen došlo celkově k zanedbatelnému poklesu produkce, nejvýraznější pokles byl u prasat, naopak u drůbeže nastal nárůst. Přesnější porovnání je ve stálých cenách z důvodu jednotného základního období, ke kterému jsou ceny vztahovány, běžné ceny se každoročně zvyšují, protože zaznamenávají inflaci. Při hodnocení hrubé přidané hodnoty došlo k poklesu cen, které jsou vyjádřeny ve stálých cenách.

Tabulka 3.4 Souhrnný zemědělský účet - výroba

	rok 2011		rok 2013	
	Běžné ceny	Stálé ceny (2000)	Běžné ceny	Stálé ceny (2000)
	v mil. Kč	v mil. Kč	v mil. Kč	v mil. Kč
Rostlinná produkce	70 252	59 199	75 957	56 871
Obiloviny (vč. osiva)	32 703	26 440	32 549	23 768
Technické plodiny	17 536	13 054	20 628	14 511
Krmné plodiny	9 729	9 239	11 751	9 401
Čerstvá zelenina	1 542	1 630	1 597	1 315
Brambory (vč. sadbových)	2 104	3 494	2 562	2 409
Ovoce	1 088	1 014	1 373	1 285
Vinné hrozny	1 154	930	935	761
Živočišná produkce	43 417	43 541	46 895	43 381
Skot	6 493	5 812	6 653	5 600
Prasata	8 866	10 765	9 580	9 754
Drůbež	4 948	4 657	5 940	4 929
Mléko	21 159	19 677	22 402	20 520
Vejce	1 807	2 464	2 163	2 390
Hrubá příd. hod. v zákl. c.	35 435	38 005	37 456	35 556
Čistá příd. hod. v zákl. c.	20 611	25 112	21 872	22 201

Zdroj: Český statistický úřad, 2015. Vlastní úprava, 2015.

Pozn.: **Hrubá přidaná. h.** v zákl. c., jedná se o rozdíl mezi produkcí zemědělského odvětví oceněnou v základních cenách a mezispotřebou oceněnou v kupních cenách. a mezispotřeby celkem⁶. **Čistá přidaná. hod.** v zákl. c. je rozdílem mezi hodnotou hrubé přidané hodnoty zemědělského odvětví a spotřebou fixního kapitálu zemědělského odvětví.

3.3 Koncepce a strategie zemědělské politiky ČR

Zemědělská politika ČR navazuje na společnou zemědělskou politiku EU, proto je nutností, aby koncepce a strategie Ministerstva zemědělství ČR byla v kontextu s cíli společné zemědělské politiky (SZP) EU. Jelikož SZP EU byla v ČR uplatňována již od roku 2000 (Peterová, 2010), bylo žádoucí vydat ucelenou koncepci ještě před vstupem do EU. Ministerstvo zemědělství v roce 2000 vydalo koncepci s názvem „*Koncepce agrární politiky na období před vstupem ČR do Evropské unie*“. Tato koncepce předpokládala dvě časové období. První část – nazývána „*Revitalizace od roku 1999 do roku 2001*“ byla zaměřena na „*zotavení a stabilizaci agrárního sektoru ČR a na institucionální přípravu jeho vstupu do EU*“ (Agris, 2002, str. 1). Druhá část, „*Adaptace*“, od roku 2002 zakončena vstupem ČR do EU směřovala k „*co nejrychlejšímu plošnému přizpůsobení agrárního sektoru ČR*“

⁶ Mezispotřeba v odvětví zemědělství představuje hodnotu výrobků (jiných než fixních aktiv) a služeb, spotřebovaných během sled. ob. jako vstupy výrob. proc. výrobky a služby mohou být ve výrob. pr. spotřeb. nebo přeměněny

podmínkám Společné zemědělské politiky ve všech jejích oblastech (strukturální, regionální, environmentální a venkovská politika EU)“ (Agris, 2002, str.1).

Hlavní podstatou koncepce je schopnost konkurovat ostatním státům v EU v oblasti zemědělství, a to za stávajících podmínek a při dodržení závazků v mezinárodním zemědělském obchodu. Koncepce by měla zvýšit efektivnost výroby, která by se měla promítnout do hospodářských ukazatelů zemědělství. **Hlavním posláním koncepce je** (Agris, 2002):

- „*stabilizovat podnikatelské prostředí a usnadnit podnikatelům v zemědělství a ve zpracovatelském (potravinářském) průmyslu jejich přizpůsobení budoucím podmínkám EU,*
- *poskytnout politickým představitelům a státní správě ČR informace potřebné pro jednání s EU o podmínkách přípravy agrárního sektoru ČR na vstup do EU,*
- *informovat Evropskou komisi a členské země EU o strategických záměrech a národních zájmech agrárního sektoru ČR,*
- *poskytnout širší veřejnosti informace o celkové společenské prospěšnosti podpory zemědělství a celého agrárního sektoru ČR.*“

Další koncepce vznikla v roce 2004, tedy navázala na vstup do EU a byla na období 2004 – 2013. Reagovala na globální, především unijní trend a soustřeďovala se na restrukturalizaci zemědělské politiky ČR a to v oblasti životního prostředí, sociální a ekonomické v souladu s udržitelností agrárního sektoru. Dalším podmínkou bylo zkvalitnit život na venkově a život samotných agrárníků. Celá koncepce se dělí do čtyř částí. Část A – ta zpracovává výzvy a problémy agrárního sektoru, část B formuluje vlastní koncepci ČR, prostřední část C rozvádí etapy, pilíře a programy zemědělské politiky ČR v rámci EU a poslední část D zahrnuje důsledky a rizika, které vyplývají s realizace koncepce (Ministerstvo zemědělství, Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU, 2004).

Nová koncepce na léta 2014 a dál zatím nebyla vydána, ale byla v roce 2012 zpracována „**Strategie pro růst - české zemědělství a potravinářství v rámci Společné zemědělské politiky EU po roce 2013.**“

Strategie se zaměřuje na nové programovací období v EU a řeší novou dvoupilířovou strukturu, snížení financí z EU do zemědělství, globální trendy v ekologickém zemědělství a klade větší důraz na rozvoj venkova.

3.4 Dotace v zemědělství

V každém programovém období vždy došlo k různým změnám pro dotace v rámci zemědělství a rozvoje venkova. První období, ze kterého mohla Česká republika čerpat, bylo v letech 2004 – 2006⁷, jednalo se o Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (OP RVMZ), jehož cílem bylo zvýšit konkurenceschopnost zemědělství, restrukturalizovat jej a zvýšit jeho produktivitu. Dalším cílem bylo zajistit alternativní pracovní místa pomocí investic do zemědělství a rozvoje venkova, podporovat mladé vzdělané farmáře. OP RVMZ bylo spolufinancováno z EAGGF – orientační část a ze státního rozpočtu ČR - Státní zemědělský intervenční fond (Strukturální-fondy, 2015).

Finanční plán pro léta 2004-2006 zobrazuje **tabulka 3.5 Finanční plán OP RVMZ**

V letech 2007 – 2013 byl samostatný operační program pro zemědělství zrušen a vznikl Plán pro rozvoj venkova, který navazuje na Nařízení Rady (ES) č. 1698/2005, a byl v souladu s Národním strategickým plánem rozvoje venkova, který zajišťuje národní úroveň a pomáhá zajišťovat naplnění cílů: *„K rozvoji venkovského prostoru České republiky na bázi trvale udržitelného rozvoje, zlepšení stavu životního prostředí a snížení negativních vlivů intenzivního zemědělského hospodaření. Program dále umožní vytvořit podmínky pro konkurenceschopnost České republiky v základních potravinářských komoditách. Program bude také podporovat rozšiřování a diverzifikaci ekonomických aktivit ve venkovském prostoru s cílem rozvíjet podnikání, vytvářet nová pracovní místa, snížit míru nezaměstnanosti na venkově a posílit soudržnost obyvatel na venkově.“* (Ministerstvo zemědělství, 2015, str. 1). Plán se dělil do 4 prioritních os (Ministerstvo zemědělství, 2015):

Osa I – obsahovala 8 oblastí podpory, které jsou zaměřeny na podporu konkurenceschopnosti agrárního sektoru, vč. lesnictví, posílení rozvoje podnikání v zemědělství a potravinářství. Jedná se především o modernizaci farem, pozemkové úpravy a přidání hodnoty agrárním produktům.

Osa II – dělila se do 7 podporovaných oblastí, jejímž cílem je vylepšit životní prostředí a vzhled krajiny prostřednictvím zvýšení biologické rozmanitosti, zachováním a rozvojem agrárních a lesnických systémů, snížením emisí skleníkových plynů a ochranou vody a půdy.

Osa III – obsahovala 7 oblastí podpor, které se zaměřují na život ve venkově a diverzifikaci ekonomických aktivit ve venkovských oblastech, aby tyto cíle byly splněny byly stanoveny priority v oblasti pracovních míst, využívání obnovitelných zdrojů energie, životní úroveň na venkově, vzdělávání farmářů, ochrana kulturních památek.

⁷ Jedná se o víceletý finanční rámec na léta 2000 – 2006, pro Českou republiku byl ale zkrácený, právě na léta 2004 – 2006, protože ČR vstoupila do EU právě v roce 2004.

Osa IV Leader – jednalo se o metodickou osu a byla realizována pomocí os I – III, Osa IV se zaměřovala na to, jak je rozvoj venkova zajištěn a jednotlivé aktivity propojeny. Dětila se do tří oblastí podpory a to místní akční skupiny, realizace místní rozvojové strategie, realizace projektů spolupráce.

Další možnosti čerpání dotace pro zemědělce byl operační program (OP) Rybářství ten se dělil do tří prioritních oblastí a byl spolufinancován Evropský rybářským fondem. Cílem OP Rybářství bylo zajistit současnou zaměstnanost v této oblasti, posílit konkurenceschopnost rybářství a udržet současnou produkci ryb (Ministerstvo zemědělství, 2015).

Tabulka 3.6 a tabulka 3.7 zobrazují finanční alokaci pro Program rozvoje venkova a OP Rybářství. U Programu rozvoje venkova lze vidět, že částka je vysoká.

Operační program Životní prostředí (OPŽP) se mohl stát pro některé zemědělce zdrojem dotace jedné ze sedmi prioritních os (OPŽP, 2015).

Období 2014 – 2020 je již navrženo, v České republice schváleno a poskytnuto Evropské komisi ke kontrole a následnému schválení, v současné době se očekává, že se Komise vyjádří v prvním čtvrtletí 2015. Zemědělci mohou žádat o dotace opět z Plánu pro rozvoj venkova, operačního programu Rybářství. Plán rozvoje venkova navazuje na Dohodu o partnerství, která navazuje na strategii Evropa 2020. Priority plán rozvoje venkova jsou stanoveny následovně (Ministerstvo zemědělství, 2015):

- „*podpora předávání znalostí a inovací v zemědělství, lesnictví a ve venkovských oblastech,*
- *zvýšení životaschopnosti zemědělských podniků a konkurenceschopnosti všech druhů zemědělské činnosti ve všech regionech a podpora inovativních zemědělských technologií a udržitelného obhospodařování lesů,*
- *podpora organizace potravinového řetězce, včetně zpracovávání zemědělských produktů a jejich uvádění na trh, dobrých životních podmínek zvířat a řízení rizik v zemědělství,*
- *obnova, zachování a zlepšení ekosystémů souvisejících se zemědělstvím a lesnictvím,*
- *podpora účinného využívání zdrojů a podpora přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku v odvětvích zemědělství, potravinářství a lesnictví, která je odolná vůči klimatu,*
- *podpora sociálního začleňování, snižování chudoby a hospodářského rozvoje ve venkovských oblastech.“*

OP Rybářství na léta 2014- 2020 je založen na: „*Udržitelné a konkurenceschopné akvakultury založené na inovacích, konkurenceschopnosti, znalostech a účinnějším využití zdrojů, rozvoji udržitelného chovu ryb v České republice a zajištění rovnoměrných dodávek sladkovodních ryb během roku na domácí trh včetně rozvoje mimoprodukčních funkcí rybníků.*“ (Strukturální-fondy, 2015).

Tab. 3.5 Finanční plán OP RVMZ na období 2004-2006, v EUR

Priorita	Alokace celkem	%
Priorita 1	151 141 395	60,3
Priorita 2	95 438 065	38,1
Priorita 3	4 034 511	1,6
Celkem za program	250 613 971	100

Zdroj: Závěrečná zpráva OP zemědělství, Ministerstvo zemědělství, 2012. Vlastní úprava.

Pozn.: OP RVMZ – Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství

Podle výroční zprávy Operačního programu Rybářství z roku 2013, byly doted předfinancovány projekty v celkové hodnotě 20 952 712,55 Eur. Podíl EU na certifikaci této částky bylo 17 829 594 Eur (Výroční zpráva OP Rybářství, 2013).

Tab.3.6 Finanční plán Operační program Rybářství 2007-2013, v EUR

	Celkem	Přísp. z EFF	Vnitrostátní příspěvek	EFF míra spolu-fin.
	a=(b+c)	b	c	
Prioritní osa 1: opatření k přizpůsobení rybářského loďstva Společenství	0	0	0	0
Prioritní osa 2: akvakultura, vnitrozemský rybolov, zpracování produktů rybolovu a akvakultury a jejich uvádění na trh	15 902 583	11 926 937	3 975 646	75
Prioritní osa 3: opatření společného zájmu	18 432 539	13 824 404	4 608 135	75
Prioritní osa 4: udržitelný rozvoj rybolovných oblastí	0	0	0	0
Prioritní osa 5: technická pomoc	1 807 112	1 355 334	451 778	75
Celkem	36 142 234	27 106 675	9 035 559	75

Zdroj: Operační program Rybářství, Ministerstvo zemědělství, 2007.

Tab. 3.7 Finanční alokace Programu rozvoje venkova ČR na období 2007 – 2013, v tis. EUR

Osa	Veřejné zdroje		
	Celkem veř. zdroje	Podíl spolufin. z EZFRV	EZFRV
Osa I	873 481	75%	653 304
Osa II	1 930 910	80%	1 544 657
Osa III	641 828	75%	481 371
Osa IV	205 825	80%	164 660
Technická p.	18 019	75%	13 514
Celkem	3 669 813	78%	2 857 506

Zdroj: Výroční zpráva 2013 Program rozvoje venkova ČR, Ministerstvo zemědělství, 2014. Vlastní úprava.
Pozn.: EZFRV – Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova.

3.5 Dopady SZP na Českou republiku

Na unijním trhu vzniká nadprodukce v oblasti zemědělství. Proto byly stanoveny v 80. letech 20. století zemědělské kvóty, které měly zabránit zbytečné vyšší produkci. Kvóty byly stanoveny především pro cukr, mléko a škrob. Podstata nespočívá přímo ve striktně daném zákazu další produkce, ale je stanovena maximální částka podpory pro danou oblast produkce. Tudíž zemědělec dostane zapláceno za předem stanovenou část, a pokud vyprodukuje více, tato část mu již proplacena nebude, jedná se totiž o nadprodukci. Tudíž jinak řečeno zemědělec může vypěstovat cukrové řepy kolik chce, ale proplacena mu bude jen část této produkce. Na pokrytí neproplacené nadprodukce může být pokryta z dotací na další rok pro daného zemědělce, nebo prodaná za tržní cenu na trhu (Evropa2045, 2015).

V oblasti mléka a bramborového škrobu jsou kvóty již opravdu limitní. Kvóty jsou stanoveny pro každou členskou zemi jinak. Tato kvóta se vypočítává na základě objemu produkce dané země, kvality, klimatických a geografických podmínkách atd. Pokud se stanovená kvóta překročí, zemědělci musí platit pokutu. Důvodem zavedení nebyla jen nadprodukce, ale také přehled integrace nad kvalitou produktů pocházejících ze zemědělství. Kvóty zajistily potravinovou soběstačnost pro členské státy a finanční jistotu pro zemědělce (Evropa2045, 2015).

Těmto podmínkám se po vstupu do EU museli přizpůsobit čeští zemědělci. Konkurence na vnitřním trhu byla silná, některé podniky zanikly. Přesto očekávání od proniknutí zemědělské produkce na vnitřní trh byly mírně pozitivní. První změnou pro české zemědělce byly přímé platby. V roce 2004 dostali agrárníci 25 % výše přímých plateb v zemích EU-15, v roce 2005 30 %, v roce 2006 35 %. Od roku 2007 dosáhly platby již 40%

podílu EU – 15 od tohoto roku se každým rokem podíly zvyšovaly o deset procentních bodů, až do roku 2013, kdy bylo dosaženo 100% podílu platby v rámci EU – 15. Každý zemědělec měl od vstupu, vč. malých farmářů nárok na podporu, stačilo obhospodařovat více než 1 ha půdy. Čeští zemědělci také mohli využívat intervenčních cen, ochranu vnitřního trhu cly (Česká spořitelna, 2004).

V roce 2011 Komise uveřejnila navrhované změny na nový rámec 2014 – 2020. Tyto změny měly proběhnout v následujícím (Euroskop, 2015):

- podmínky přímých plateb,
- jednotná společná organizace trhů,
- podporování rozvoje venkova,
- financování, správa a analýza SZP.

Česká republika spatřovala problém v několika ohledech. Jedním z nich bylo stanovení maximální částky pro přímé platby. Důvodem bylo, že ČR patří k zemím s největším podílem obhospodařované půdy na podnik (asi 89 ha). A právě velkým agrárním podnikům stanovení stropů částek nevyhovuje. Přímé platby by měly být odstupňovány a být zohledněn dopad na nezaměstnanost, což je výhoda pro ty farmy, které zaměstnávají vysoký počet lidí. Přesto Česká republika zaujímá k tomuto negativní postoj (Euroskop, 2015).

V rámci „ozelenění“ ČR tuto změnu podporuje, ale negativní zůstává vůči výši požadavku na ponechání části orné půdy ladem pro ekologické účely, který činí až 7 %. ČR kritizovala tento požadavek jako nadhodnocený, jako důvod byl uváděn ztráta konkurenceschopnosti zemědělství v EU (Euroskop, 2015).

Dalším bodem bylo ulehčení administrativních požadavků. EU tvrdila, že chce zjednodušit normy Cross-compliance, které jsou často kritizovány ze strany farmářů. Avšak stanovené požadavky pro země používající systém SAPS (vč. ČR), ozelenění, čeští farmáři tvrdili, že EU jde spíše opačným směrem a nejedná se o ulehčení, ale spíše o přitížení administrativních nároků (Euroskop, 2015).

Od 1. dubna 2015 se uvolňuje trh v rámci stanovených mléčných kvót v celé EU. Tyto kvóty byly zavedeny v roce 1984. Experti očekávají, že díky zrušení omezení produkce, se bude produkce mléka na vnitřním trhu zvyšovat, což povede ke snižování cen, což země, které patří k velkokapacitním producentům mléka - Německo, Dánsko, Nizozemsko využijí ve svůj prospěch. Proti uvolnění trhu protestovali např. Holanďané. Český ministr zemědělství Marian Jurečka očekává stabilní vývoj cen, přesto je připraven případně pomoci producentům českého mléka. Mléko a výrobky z mléka tvoří podstatnou část českého

exportu. Dále se upravuje povinné označování původu masa. Doposud bylo povinné označování jen u hovězího, od teď se rozšiřuje na všechny druhy mas (Novinky, 2015).

3.6 Ekologické zemědělství ČR

Biozemědělství je nedílnou součástí zemědělské politiky České republiky. Gestorem zemědělské politiky vč. ekologického obhospodařování je Ministerstvo zemědělství, které dohlíží na dodržování evropské i národní legislativy. Jeho úkolem je také zajišťovat státní dotace a evropské dotace ekologického zemědělství, realizovat strategické dokumenty, podporovat marketing, osvěty a vzdělávání v oblasti ekologického zemědělství (Ministerstvo zemědělství, 2015).

Ekologické zemědělství zastřešuje **zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství**, schválen byl 29. 6. 2000, s účinností od 1. 1. 2001. Jeho předmětem je úprava podmínek hospodaření v ekologickém obhospodařování, vč. označování bioproduktů, biopotravin, kontrola a dozor, vše v kontextu předpisů Evropské unie.

Podle zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství (EZ), osoba, která chce začít podnikat v ekologickém zemědělství při dodržování evropských požadavků, si musí podat žádost na Ministerstvo zemědělství, přechod na EZ se začíná dnem podání žádosti. Tato osoba může být fyzického i právnického charakteru. Dále je žadatel nucen uzavřít smlouvu o kontrole s příslušným vydavatelem osvědčení a také poté odevzdat osvědčení o vstupní kontrole, kterou provede příslušná osoba. Pokud dojde ke schválení žadatele, zveřejní jej Ministerstvo zemědělství v seznamu osob podnikajících v ekologickém zemědělství, který je dostupný i v on-line verzi (Zákon č. 242/2000 Sb., 2012).

Aby byl zajištěn význam ekologického obhospodařování půdy v případě sousedního pozemku, který spadá do konvenčního obhospodařování, nařizuje zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství zajistit ekologickou půdu před vlivy obhospodařování konvenční půdy formou výsadby živých plotů, větrolamů, pásů zeleně, izolačních travnatých pásů nebo zřizovacích cest, na co možnou nejvyšší úroveň zabezpečení (Zákon č. 242/2000 Sb., 2012).

Pokud nastane situace, že hospodářská zvířata chovaná neekologicky spásají travu ekologického pozemku, může tato situace trvat maximálně 90 dní. Dále zákon upravuje kontrolu bio, označování bio, zánik podnikání atd. (Zákon č. 242/2000 Sb., 2012).

Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství byl novelizován následujícími předpisy:

- Zákonem č. 344/2011 Sb. ve znění pozdějších předpisů
- Zákonem č. 122/2011 Sb. ve znění pozdějších předpisů

Kontrola ekologického zemědělství

Aby byly dodržovány podmínky ekologického zemědělství a byly naplněny atributy bio, musí docházet ke kontrolám. V České republice probíhají kontroly státním orgánem, ale také soukromými subjekty (Ministerstvo zemědělství, 2015):

- soukromé subjekty,
 - o KEZ o.p.s., ABCERT AG, Biokont CZ, s.r.o., BUREAU VERITAS CZECH REPUBLIC, spol. s.r.o. ,
- státní subjekt,
 - o Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský.

Akční plány ČR

Ministerstvo zemědělství se snaží vytvářet akční programy pro ekologické zemědělství v souladu s akčními plány SZP EU. První akční program byl vytvořen v roce 2004 „ ***Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství do roku 2010.***“ Protože došlo k nárůstu farem ekologicky hospodařících, bylo nutné zabezpečit jejich fungování evropskou i národní legislativou. V některých oblastech ale toto zabezpečení není dostatečné. Především v oblasti informační a vzdělávací. Proto Ministerstvo přistoupilo k vytvoření tohoto akčního plánu. Plán je rozdělen do tří hlavních kapitol. V kapitole A jsou vymezena východiska pro zpracování Akčního plánu a důvody ke schválení plánu, kapitola B se zabývá současným stavem biozemědělství v ČR, v kapitole C jsou popsány cíle a priority akčního plánu (Akční plán, 2004, s. 8):

- „posílit postavení ekologického zemědělství v ČR,
- zvyšovat pozitivní vliv ekologického zemědělství na přírodu a krajinu,
- zajistit životaschopnost ekologických farem,
- zvýšit konkurenceschopnost českého zemědělství v EU,
- zvyšovat důvěru veřejnosti v ekologické zemědělce,
- propagovat životaschopná venkovská hospodářství,
- zlepšovat životní podmínky a welfare zvířat chovaných na ekologických farmách,
- zajistit ochranu produktů EZ před kontaminací geneticky modifikovanými organismy,
- rozšiřovat hospodářské aktivity s vyšší přidanou hodnotou,
- přispět prostřednictvím ekologické produkce k ochraně zájmů spotřebitelů,
- posilovat pozitivní vnímání kvality biopotravin u spotřebitelů,
- rozšiřovat trh s biopotravinami, s rostoucím trhem zefektivňovat produkci a zpracování produktů EZ,
- zlepšit odborné poradenství, vzdělávání a výzkum v EZ,
- dosáhnout v roce 2010 podíl cca 10% zemědělské půdy v EZ na celkové výměře zemědělské půdy.“

Jelikož plán skončil v roce 2010, začalo Ministerstvo zemědělství připravovat tentýž rok nový plán s názvem „**Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2010 – 2015.**“ Tento plán obsahuje zhodnocení předchozího plánu, vymezení hlavních cílů a priorit pro nové období.

Ministerstvo zemědělství očekává po skončení současného plánu, že:

„Ekologické zemědělství bude plně rozvinutým odvětvím zemědělství se všemi odpovídajícími charakteristikami, jakými jsou stabilní trh, služby a státní politika podporující poskytování veřejných statků, včetně aspektů týkajících se životního prostředí a pohody zvířat.“ (cit. Akční plán pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2010 – 2015, 2010, s. 21)

Hlavní cíle do roku 2015 (Akční plán pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2010 – 2015, 2010, s. 21):

- *„vybudování stabilního, dlouhodobě prosperujícího a konkurenceschopného trhu s bioprodukci, vyráběnou efektivně a zároveň podle principů EZ, s ohledem na pohodu zvířat, životní prostředí a šetrné zpracovatelské metody,*
- *vytvoření takové infrastruktury, která bude umožňovat kontinuální a dlouhodobě udržitelný rozvoj a zároveň bude vytvářet podmínky k tomu, aby mohla být bioprodukce významnou položku českého EZ (významné zvýšení produkce českých biopotravin),*
- *dosažení efektivního propojení prvovýroby a zpracovatelských aktivit zemědělského i nezemědělského charakteru v rámci celého EZ.“*

3.6.1 Vývoj ekologického zemědělství v ČR

V České republice se o ekologickém hospodaření v zemědělství začíná mluvit teprve ke konci 80. let 20. století, v letech 1985 – 1987. Jednalo se spíše o jednotlivé články přetiskované do odborných časopisů, v širší veřejnosti nebylo o tomto druhu obhospodařování téměř žádné povědomí. K mírnému nárůstu zájmu o ekologické zemědělství napomohla společnost, protože se začala více zajímat o svoje zdraví. Začaly vycházet první časopisy o zdravé výživě. První ucelený dokument o praktikách ekologického zemědělství vznikl v roce 1989 a zasloužili se o něj odborně vzdělaní zemědělci. **První tři ekofarmy vznikly také ještě v roce 1989** – JZD Dubicko, farma v Nových Losínách v Jeseníkách, farma ve Starém Hrozenkově v Bílých Karpatech (tato farma hospodaří ekologicky doposud, je považována za nejstarší u nás). Nadále se ekologičtí farmáři museli vzdělávat, avšak stanovené cíle se jim dařilo splňovat. Problémem ekologického zemědělství je, že převážná

část farem leží v horských a podhorských oblastech na převážně trvale travnatých porostech a slouží především k údržbě vzhledu krajiny a chovu skotu a ovcí (Šarapatka, Urban a kol., 2006).

V roce 2001 byla průměrná velikost ekologického subjektu asi 333 ha. Od tohoto roku nadále klesá, v roce 2013 byla průměrná velikost 126 ha, je zde vidět efekt, který započal i v ostatních státech EU, kdy ubylo velkých farem, a začaly vznikat farmy malé a také vstoupily na trh farmy nové. Přesto velikost biofarmy převyšuje průměrnou velikost konvenční farmy, která má přibližně o polovinu menší velikost (76 ha). **Tabulka 3.8 Vývoj výměry zemědělské půdy v ekologickém zemědělství ČR** zobrazuje každoroční nárůst počtu ekologických farem v ČR.

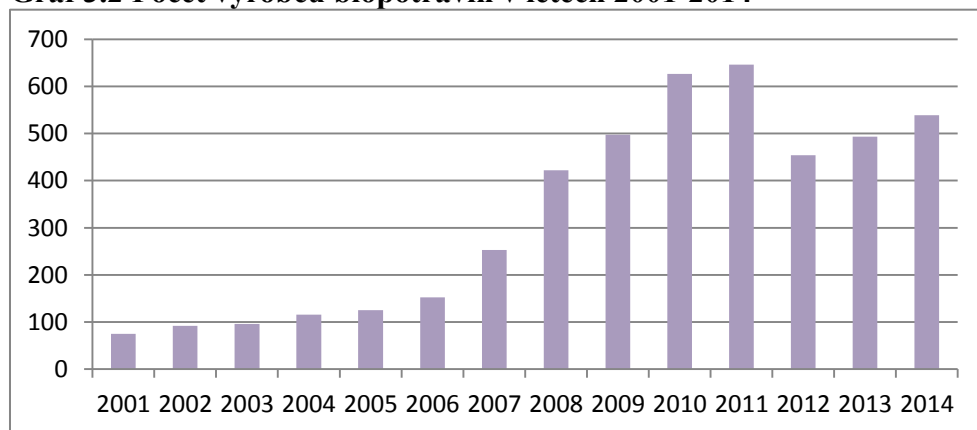
Tab. 3.8 Vývoj výměry zemědělské půdy v ekologickém zemědělství ČR

<i>Rok</i>	Počet podniků celkem	Výměra zemědělské půdy v EZ v ha	Procentický podíl ze zem. půdního fondu
1990	3	480	-
1991	132	17 507	0,41
1992	135	15 371	0,36
1993	141	15 667	0,37
1994	187	15 818	0,37
1995	181	14 982	0,35
1996	182	17 022	0,4
1997	211	20 239	0,47
1998	348	71 621	1,67
1999	473	110 756	2,58
2000	563	165 699	3,86
2001	654	217 869	5,09
2002	721	235 136	5,5
2003	810	254 995	5,97
2004	836	263 299	6,16
2005	829	254 982	5,98
2006	963	281 535	6,61
2007	1318	312 890	7,35
2008	1 946	341 632	8,04
2009	2 689	398 407	9,38
2010	3 517	448 202	10,55
2011	3 920	482 927	11,4
2012	3 934	488 658	11,46
2013	4 060	493 394	11,68
2014	4 023	494 405	11,7

Zdroj: Statistické údaje EZ k 31. 12. 2014, Ministerstvo zemědělství, 2015.

Graf 3.2 Počet výrobců biopotravin v letech 2001 – 2014 ukazuje vysoký nárůst výrobců od roku 2007, nejvyšší počet výrobců byl v roce 2011, což činilo přes 600 výrobců biopotravin.

Graf 3.2 Počet výrobců biopotravin v letech 2001-2014

Zdroj: Zdroj: Statistické údaje EZ k 31. 12. 2014, Ministerstvo zemědělství, 2015. Vlastní úprava.

Pozn.: Úbytek počtu výrobců biopotravin v roce 2012 byl způsoben omezením činnosti společnosti Billa, která ukončila v průběhu roku dopékání biopečiva ze zmražených polotovarů ve svých provozovnách

Tabulka 3.9 Vyplacené finanční prostředky v letech 2001 – 2014 zobrazuje taktéž každoroční nárůst, nejvýrazněji se zvyšuje od roku 2009.

Tab. 3.9 Vyplacené finanční prostředky v letech 2001 - 2014

Rok	Objem vypl. pr.
2001	167 966 104
2002	210 861 131
2003	230 810 809
2004	292 200 000
2005	285 828 855
2006	304 995 064
2007	536 410 176
2008	687 594 517
2009	980 809 000
2010	1 154 028 000
2011	1 160 709 973
2012	1 245 193 855
2013	1 256 975 454
2014	1 237 100 163

Zdroj: Statistické údaje EZ k 31. 12. 2014, Ministerstvo zemědělství, 2015. Vlastní úprava.

Pozn.: v rámci opatření „Ekologické zemědělství“ - dotace na plochu zařazenou do ekologického zemědělství nebo přechodného období.

V roce 2014 provedla společnost Median – výzkum trhu, médií a veřejného mínění, vývoj software, pro Ministerstvo zemědělství průzkum v oblasti bio potravin. Cílem výzkumu bylo zmapovat nakupování biopotravin v domácnostech, zjistit bariéry pro rozšíření nakupování biopotravin, postoj populace k biopotravinám, vnímání log spojených s biopotravinami. Počet respondentů byl 630, sběr dat proběhl v době od 3. do 9. září 2014, dotazování proběhlo strukturovaným dotazníkem v prostředí internetu (Ministerstvo zemědělství, 2015). Podle vyhodnocených odpovědí 2/5 populace nakupují biopotraviny, nejčastějšími typy jsou mléčné výrobky a zelenina, důvodem nakupování je, že jsou zdravější a chutnější. Nejčastěji tyto výrobky lidé nakupují na trzích, v supermarketu a ve specializovaných prodejnách. Evropské logo zná 1/4 populace, správně ho přiřadí 1/5 populace, národní logo zná 3/4 populace, správně ho přiřadí 2/5 populace. Další zjištění byly (Zpráva z průzkumu, Ministerstvo zemědělství, 2014):

- „nejvíce kupují biopotraviny ženy středního věku, nejméně starší muži,
- častěji kupují biopotraviny podnikatelé a ženy v domácnosti,
- největší bariérou pro větší nákupy mezi kupujícími biopotraviny je cena,
- největší bariérou pro nakupování mezi nenakupujícími biopotraviny je také cena,
- polovina nakupujících a šestina nenakupujících biopotraviny sleduje informace v médiích,
- 48 % žen ve věku mezi 35 – 49 lety kupují bioprodukty nejčastěji, tedy každý den, nebo téměř denně.“

Struktura respondentů: 46 % tvořily respondenty muži, 54 % ženy. Mezi muži byly zastoupeny kategorie dle věku následovně: muž 18 – 34 let – 15 %, muž 35 – 49 let 19 %, muž 50 – 65 let 12 %. Mezi ženami bylo věkové rozdělení stejné jako u mužů a zastoupení bylo následující: první kategorie 17 %, druhá 18 % a poslední 19 %. Nejčastěji pocházeli respondenti z Ústeckého, Libereckého, Královehradeckého a Pardubického kraje (22 %), dále z Vysočiny, Jihomoravského a Zlínského (21 %), dále následovaly kraje Olomoucký a Moravskoslezský (18 %), Jihočeský, Plzeňský a Karlovarský (15 %), město Praha 13 % a kraj Středočeský 11 %. 99 % dotázaných ví o prodeji bioproduktů v ČR (Zpráva z průzkumu, Ministerstvo zemědělství, 2014).

3.6.2 Ekonomické aspekty ekologického zemědělství

I když se jedná o zemědělský podnik, očekává se, že podnik bude rentabilní. Výkonnost u zemědělsky hospodařící jednotky bývá sledována z několika oblastí. Jednou z nich je porovnání nákladů a výnosů. Výnosy jsou peněžním vyjádřením ekvivalentů vynaložených výkonů bez ohledu na to, zda již byly uhrazeny nebo ne. Hlavní součástí výnosů bývají tržby, dále přijaté dotace, nebo příjmy z pronájmu (půdy, hospodářských budov apod.). Tvorba cen bioproduktů se liší. Při přímém prodeji výrobků z farmy jsou ceny vyšší než při prodeji výrobků velkoobchodatelům (Šarapatka, Urban a kol., 2006). U prodeje bioproduktů vznikají **cenové prémie** – při porovnání produktů z konvenčního a ekologického zemědělství jsou výrobky z ekofaremu cenově vyšší a to ze dvou důvodů (Šarapatka, Urban a kol., 2006):

- je realizován dražší způsob distribučního kanálu, tedy přímý prodej na farmě,
- u stejného distribučního kanálu je cena vyšší, protože zákazníci jsou ochotni zaplatit vyšší cenu, jelikož platí za službu, kterou ekologické zemědělství činí pro kvalitu životního prostředí, zdraví obyvatel.

Cenové prémie jsou obecně různé v každé zemi i u produkci. Faktem je, že u rostlinné produkce jsou vyšší než u živočišné.

Náklady farem se dělí z několika hledisek, fixní, variabilní, přímé, nepřímé. Náklady na hnojiva a prostředky na ochranu rostlin, jsou nižší než u konvenčního zemědělství. Pracovní náklady také mohou být nižší, než v konvenčním, ale zde záleží především na procesech, které jsou zajišťovány např. dodavatelským způsobem. Přesto všechno je hospodářský výsledek u ekologických farem nižší než u konvenčních, je to dáno vyššími náklady a nižšími výnosy. Proto se doporučuje farmám zaměřit se především na zvýšení výnosů (Šarapka, Urban a kol., 2006). Z **tabulky 3.10** jsou rozdíly mezi jednotlivými druhy obhospodařování viditelné.

Tab. 3.10 Porovnání hektarového výnosu v ČR v letech 2001- 2004, v Kč/ha

Plodina	KZ				EZ				komparace KZ a EZ			
	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004
pšenice orná	5,03	4,88	4,3	5,92	3,02	2,14	2,03	3,62	60	44	47	61
ječmen jarní	4,04	3,93	4,12	5,09	3,52	2,53	2,78	3,31	87	64	68	65
tritikale	4,01	3,74	3,62	4,82	2,09	2,78	2,31	2,92	52	74	64	61
žito	3,74	3,45	3,65	5,47	2,06	2,41	2,1	3,58	55	70	58	65
oves	3,05	2,82	3,1	3,99	2,14	2,16	2,44	2,31	70	77	79	58
brambory	27,26	24,64	20,19	24,49	11,33	12,38	13,47	13,4	42	50	67	55
pšenice	x	x	x	x	2,81	4,18	1,83	3,81	x	x	x	x
pohanka	x	x	x	x	0,78	0,83	1,64	1,89	x	x	x	x
réva vinná	7,39	5,6	5,45	x	4,5	4,86	5,02		61	87	92	x

Zdroj: Šarapka, Urban a kol., 2010, Vlastní úprava.

Pozn.: x – data nebyla dostupná, KZ – konvenční zem., EZ – ekol. zem., komparace EZ a KZ

- Konvenční = 100, komparace v %.

4 Komparace ekonomické výkonnosti biofarmy a konvenční farmy

Následující kapitola charakterizuje dvě farmy, první farma je ekologicky obhospodařována, druhá farma patří ke konvenčnímu zemědělství. Obě farmy se nacházejí v horské vesnici Kunčice pod Ondřejníkem, která se rozkládá na pomezí Lašska a Valašska, mezi Frenštátskou a Frýdlantskou kotlinou. První písemná zmínka o obci pochází z 13. století. Rozloha katastru obce je 2322 ha, nadmořská výška činní 415 m. n. m., počet obyvatel 2181 (Obec Kunčice pod Ondřejníkem, 2015).

4.1 Farma Menšík – biofarma v Beskydech

Jedná se o rodinnou farmu, která je situována v obci Kunčice pod Ondřejníkem, v prostředí Beskyd, na úpatí hory Ondřejník. Farma byla založena roku 1992 jako konvenční farma, ale v roce 2010 přešla na ekologický způsob. Hlavním předmětem farmy je chov krav, produkce mléka a výroba produktů z mléka v minimlékárně na farmě (Farma - Menšík, 2015).

Dle registru ekologických zemědělců je majitelem farmy Ing. Vojtěch Menšík, jemuž byl udělen certifikát pro výrobu ekologických produktů, do 18. 11. 2015, viz příloha 1 (Ministerstvo zemědělství, 2015). Taktéž je držitelem certifikátu o ekologickém obhospodařování. Prostředí farmy a Farma Menšík jsou ke zhlédnutí v příloze 2.

Obhospodařovaná část se rozkládá asi na **120 ha v režimu ekologického zemědělství** a všechna produkce je certifikovaná jako bio. Sortiment mléčných výrobků je následující (Farma - Menšík, 2015):

- syrové kravské mléko,
- kyška,
- přírodní měkký sýr Grunt,
- farmářský sýr,
- polotvrdý sýr Ondráš,
- jogurt,
- tvaroh,
- nakládané sýry – nejsou v režimu bio.

Kyška získala **2. místo v soutěži Regionální potravina Moravskoslezského kraje 2014**, Farmářský sýr se stal **vítězem soutěže Regionální potravina Moravskoslezského kraje 2013**.

Výrobky je možno zakoupit přímo v obchůdku na farmě, každý čtvrtek od 16 do 19 hodin nebo po předchozí domluvě, kterýkoli jiný den. Další možností je prodejna Náš Grunt,

Ostrava, Nová Karolína nebo prodejna ve Frýdku – Místku. V tabulce 4.1 je k nahlédnutí ceník sortimentu (Farma – Menšík, 2015).

Tab. 4.1 Ceník sortimentu Farmy Menšík

Položka	Cena	balení
Selské bio mléko	26 Kč	1,5 l PET láhev
Tvaroh	55 Kč	0,5 kg
Tvaroh	28 Kč	0,25 kg
Farmářský sýr	200 Kč/kg	300g, 150g
Měkký sýr Grunt	170 Kč/kg	120g
Farmářský sýr nakládaný:		
- se sušenými rajčaty	135 Kč/ks	sklenice 510 ml
- se sušenými rajčaty a černými olivami	145 Kč/ks	sklenice 510 ml
- s kapiemi	135 Kč/ks	sklenice 510 ml
- se zelenými olivami v olivovém oleji	145 Kč/ks	sklenice 215 ml
Selský jogurt	20 Kč	sklenice 370 ml
Selský jogurt	15 Kč	sklenice 215 ml
Kyška	35 Kč	1l PET láhev
Sýr Ondráš	390 Kč/kg	libovolné

Zdroj: Farma Menšík – Bio Farma v Beskydech, 2015.

Pozn.: Mléko, Kyška obsahují tuk min. 4 %, Kyška je kysaný nápoj z plnotučného mléka, sýr Ondráš je polotvrdý zrající sýr, stárí 5 – 6 měsíců. Všechny výrobky kvality BIO, kromě nakládaných sýrů.

Součástí nabídky pro zákazníky jsou i bedýnky. Jedná se o distribuci čerstvých a sezónních produktů od farmářů přímo konečným spotřebitelům, nejčastějším obsahem jsou různé druhy zeleniny a ovoce, vč. jiných faremních produktů. Farma Menšík je jedním z distribučních míst „bedýnek z Poodří“. Bedýnky produkuje farma Ivy a Miroslava Ličkových ze Sedlnic. Pěstují ovoce, zeleninu a brambory na 50 ha. Nejedná se o kvalitu bio, ale jsou pěstována integrovanou technologií⁸.

⁸ představuje způsob zemědělského hospodaření, jehož základním cílem je zajištění trvale udržitelného rozvoje ve smyslu § 6 zákona č. 17/1992 Sb. o životním prostředí, tedy rozvoje, který umožňuje zachovávat přirozené funkce agroekosystému a ostatních ekosystémů, jež jsou zemědělskou produkcí přímo či nepřímo ovlivňovány. Ovoce a zelenina pěstované tímto způsobem je produkována za výrazně omezeného používání pesticidů a umělých hnojiv. Proti škůdcům a chorobám se přednostně používá biologická ochrana (draví roztoči, ptactvo, slunéčka atd.). Nezávadnost ovoce a zeleniny je garantována rozborů na obsah těžkých kovů. Zelenina a ovoce vypěstované integrovaným systémem produkce jsou označeny ochrannou známkou IPZ u zeleniny a SISPO u ovoce.

Hlavním chovným druhem farmy je dobytek. Z **tabulky 4.2** je zřejmé, že nejčastěji se chovají krávy, poté následují jalovice starší 12 měsíců, jejich počet se od roku 2011 snižuje.

Tab. 4.2 Průměrný počet dobytka dle kategorií v letech 2010 – 2014 (v ks)

Kategorie/průměrný počet	2010	2011	2012	2013
Telata do 6 měsíců věku vč.	16	20	18	14
Jalovice starší 6 měs. až 12 měs. věku vč.	13	18	11	6
Jalovice starší 12 měs. až 24 měs. věku vč.	29	28	18	11
Jalovice nad 2 roky	11	13	14	6
Krávy	66	73	77	79
Býk, vůl starší 6 měs. až 12 měs. věku vč.	1	1	1	1

Zdroj: Interní materiály Farma Menšík, 2015. Vlastní úprava.

Pozn.: Počty zaokrouhleny na celá čísla.

Mezi nejtěžší zvířata na farmě patří krávy a následují jalovice nad 2 roky, jak je uvedené v **tabulce 4.3**.

Tab. 4.3 Průměrná váha dobytka dle kategorií v letech 2010 – 2014 (v kg)

Kategorie/průměrná hmotnost	2010 - 2014
Telata do 6 měsíců věku vč.	110
Jalovice starší 6 měs. až 12 měs. věku vč.	350
Jalovice starší 12 měs. až 24 měs. věku vč.	350
Jalovice nad 2 roky	500
Krávy	650
Býk, vůl starší 6 měs. až 12 měs. věku vč.	350

Zdroj: Interní materiály Farma Menšík, 2015. Vlastní úprava.

Příjmy

Příjmy se skládají z tržeb za prodej mléka, dobytka a výrobků. Nedílnou součástí příjmů na farmě jsou provozní dotace a ostatní příjmy.

Tab. 4.4 Tržby za prodej mléka 2010 – 2014, v Kč

Rok	Částka
2010	3 277 485,06
2011	3 275 356,00
2012	3 564 766,35
2013	3 868 029,00
2014	3 708 489,00
Celkem	17 694 125,41

Zdroj: Interní materiály Farmy Menšík, 2015. Vlastní výpočty a zpracování.

Největší část tržeb tvoří prodej mléka mlékárnám, drobným odběratelům. Podle **tabulky 4.4** je vývoj této komodity poměrně stabilní, nejvyšších tržeb bylo dosaženo v roce 2013 a činily 3 868 029 Kč. Hlavním odběratelem je mlékárna, která odebírá většinu produkce mléka, v současnosti asi 90 % celkové produkce. Od přechodu na ekologické zemědělství v roce 2010, byla mlékárna změněna 2x. První mlékárna Kunín, neměla bio výrokovou řadu, další mlékárna Valašské Meziříčí byla změněna z logistických důvodů do mlékárny Ekomilk Frýdek-Místek. Zbytek mléka je zpracováván svépomocí ve vlastní minimlékárně a prodáván konečným zákazníkům v obchůdku na farmě. Minimlékárna funguje od poloviny roku 2011, objem zpracovaného mléka od té doby vzrostl z cca 200 l/týden na současných cca 700 l/týden.

Z **tabulky 4.5** vyplývá, že nejvyšších tržeb v této oblasti bylo dosaženo v roce 2012 v hodnotě 749 030 Kč. Jedná se zpravidla o krávy vyřazené z dojného stáda nebo méně často o prodej přebytečného mladého dobytka (Interní informace Farmy Menšík, 2015).

Tab. 4.5 Tržby za prodej dobytka, 2010 - 2014, v Kč

Rok	Částka
2010	201 296,40
2011	159 364,00
2012	794 030,00
2013	476 436,00
2014	292 366,00
Celkem	1 923 492,40

Zdroj: Interní materiály Farmy Menšík, 2015. Vlastní výpočty a zpracování.

Pozn.: Jedná se o prodej telat, jalovic a býků.

V roce 2011 se majitel rozhodl pro prodej vlastních výrobků přímo na farmě. **Tabulka 4.6** zobrazuje vývoj tržeb, které každým rokem narůstají. Mezi roky 2011 - 2012 a 2013 - 2014 byl nárůst nejvyšší. Nárůst byl způsoben zvyšujícím se zájmem o produkty ekologického zemědělství. Absolutně nejvyšších tržeb bylo dosaženo v roce 2014 v hodnotě 863 269 Kč.

Tab. 4.6 Tržby za prodej výrobků, 2010 – 2014, v Kč

Rok	Částka
2010	
2011	18 082,00
2012	301 804,00
2013	417 632,00
2014	863 269,00
Celkem	1 600 787,00

Zdroj: Interní materiály Farmy Menšík, 2015. Vlastní výpočty a zpracování.

Aby farma mohla být provozována, jsou důležitou součástí příjmů dotace. Následující **tabulka 4.7** dokumentuje příjem dotací na Farmě Menšík. Farma využívá dotace ze Státního zemědělského intervenčního fondu a z PGRLF⁹.

Tab. 4.7 Provozní a investiční dotace, 2010 – 2014, v Kč

Rok	Výše dotace
2010	1 820 377,89
2011	2 094 619,39
2012	2 048 340,63
2013	1 906 288,24
2014	3 176 725,79
Celkem	11 046 351,94

Zdroj: Interní materiály Farmy Menšík, 2015. Vlastní výpočty a zpracování.

Pozn.: Jedná se o převážně provozní dotace, investiční byly pouze v roce 2014 v celkové hodnotě 1 650 158 Kč a byly využity na pořízení pastéru¹⁰ a hnojiště.

⁹ **Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, a.s.** je jedním ze základních pilířů dotační politiky Ministerstva zemědělství. Jde o jeden z nejefektivnějších nástrojů českého zemědělství působící v rámci tzv. "národní pomoci" (state aid). Hlavním předmětem činnosti PGRLF je v současné době **subvencování části úroků z úvěrů** podnikatelských subjektů v oblasti zemědělství, lesnictví, vodního hospodářství a průmyslu zabývajícího se zpracováním produkce ze zemědělské výroby a finanční podpora pojištění. V současné době je činnost PGRLF rozšířena o pomoc zemědělským subjektům při řešení přechodného nedostatku finančních prostředků na provozní náklady v době celosvětové krize a o poskytnutí finančních prostředků určených pro dokončení projektových záměrů obcím v rámci Programu rozvoje venkova formou úhrady DPH.

¹⁰ používá se k pasterizaci mléka

Mezi další příjmy patří střednědobé a dlouhodobé úvěry vč. půjčky, peněžní vklady vlastníka, které jsou uvedené v **tabulce 4.8**. Peněžní vklad vlastníka je znova investována část vytvořeného zisku v předchozích letech. Úvěry a půjčky byly poskytnuty za účelem spolufinancování hnojiště a pastéru, jelikož výše dotace nebyla dostatečná. Dalším důvodem bylo pořízení dlouhodobého majetku.

Tab. 4.8 Vybrané příjmy, 2010 – 2014, v Kč

Příjem	2010	2011	2012	2013	2014
peněžní vklad vlastníka	0	6 000	0	1 020 000	75 000
úvěry, půjčky	500 000	470 000	400 000	0	2 923 000

Zdroj: Interní materiály Farmy Menšík, 2015. Vlastní výpočty a zpracování.

Výdaje

Aby provoz farmy byl vhodně zajištěn, musel se pořídit dlouhodobý majetek. Výdaje na pořízení dlouhodobého majetku od roku 2010 - 2014 demonstruje **tabulka 4.9**. Mezi dlouhodobý majetek na farmě patří mačkač, úpravy v mléčnici, luční brány, pole, minirýpadlo, zabezpečovací systém, pastér, nerez nádrže na mléko, zvedací plošina, hangár apod.

Tab. 4.9 Výdaje na pořízení dlouhodobého majetku, 2010 - 2014, v Kč

Rok	Částka
2010	323 861,00
2011	868 660,00
2012	282 000,00
2013	396 154,00
2014	3 106 031,00
Celkem	4 977 066,00

Zdroj: Interní materiály Farmy Menšík, 2015. Vlastní výpočty a zpracování.

Farma zaměstnává průměrně 5 zaměstnanců, vznikají proto další výdaje v podobě mezd, zdravotního a sociálního pojištění. Dalším výdajem je nákup materiálu, nákup zboží (příkrm, potřeby pro chov zvířat apod.), provozní režie. Mezi výdaje na farmě patří také peněžní dary a splátky a ostatní výdaje. Výše těchto výdajů zaznamenává **tabulka 4.10**.

Tab. 4.10 Vybrané výdaje v letech 2010 – 2014 v Kč

Výdaj	2010	2011	2012	2013	2014
Nákup materiálu	135 889,48	27 832,27	53 618,68	50 180,00	70 770,00
Nákup zboží	1 150 509,62	26 138,00	0,00	545 420,40	239 719,83
Mzdy zaměstnanců	279 091,00	656 093,00	641,778,00	1 028 641,00	1 091 993,00
Zdravotní a soc. poj.	118 420,00	245,92	277 425,00	418 221,00	436 745,00
Provozní režie	2 340 581,28	3 092 000,69	3 872 904,42	3 880 755,25	3 966 370,67

Zdroj: Interní materiály Farma Menšík 2015, vlastní úprava.

Porovnání příjmů a výdajů

Farma každoročně hospodaří se ziskem. V **tabulce 4.11** lze vidět vývoj hrubého zisku od roku 2010 do roku 2014. Nejvyššího zisku bylo dosaženo na začátku podnikání v ekologickém zemědělství v roce 2010. Naopak nejnižší zisk byl v roce 2013 a to v hodnotě 16 170,34 Kč. Od roku 2010 lze vidět nárůst celkových výdajů.

Tab. 4.11 Celkové příjmy a výdaje 2010 – 2014 v Kč

Položka/rok	2010	2011	2012	2013	2014
Celkové příjmy	5 407 425,39	5 382 661,09	6 138 058,64	5 939 388,61	6 875 292,36
Celkové výdaje	4 024 491,38	4 048 160,96	4 845 726,10	5 923 218,27	5 805 598,50
Hrubý zisk	1 382 924,01	1 334 500,13	1 292 332,54	16 170,34	1 069 693,86

Zdroj: Interní materiály Farma Menšík 2015, vlastní úprava.

4.2 Konvenční farma Josef Řezníček

Farma byla založena v roce 1991 Josefem Řezníčkem. Nachází se přibližně ve středu obce Kunčice pod Ondřejníkem a od biofarmy Menšík je vzdálena asi 2 – 2,5 km. Předmětem činnosti farmy je zemědělská výroba, chov ryb a rybolov. Držitelem všech povolení, vč. zemědělské činnosti, je Josef Řezníček od 1. 5. 1990. V roce 2003 se do podnikání přidal i jeho syn, Leoš Řezníček, vedený jako zemědělský podnikatel – fyzická osoba nezapsaná v obchodním rejstříku. Celková obstarávaná zemědělská plocha činí téměř 200 ha. Josef Řezníček vlastní přibližně 55 % zemědělské plochy, zbytek připadá jeho synovi. V květnu 2015 se očekává, že dojde k odkoupení podílu připadající Josefu Řezníčkovi. Celá farma bude patřit tedy synovi, Leoši Řezníčkovi.

V této kapitole bude následně analyzována část patřící Josefu Řezníčkovi, jelikož vlastní větší polovinu farmy.

Farma se zabývá chovem skotu a ovcí. Hlavní činnost spočívá v produkci mléka a následnému prodeji mlékárně a drobným zákazníkům, většinu tvoří místní obyvatelé. Dále farma zpracovává z mléka tvaroh, který prodává zákazníkům jen na farmě.

Josef Řezníček vede stejně jako biofarma Menšík daňovou evidenci. Hlavní část příjmů tvoří přijaté dotace, prodej mléka, prodej tvarohu, resp. zboží. **Tabulka 4.12** ukazuje příjmy farmy od roku 2006 až do roku 2013. Mezi lety 2009 – 2010 lze vidět nejvyšší nárůst tržeb z prodeje zboží, důvodem bylo rozšíření pronajaté pastvy a odkup části pronajatých ploch pro dobytek, pořízení dodatečných zvířat. Výsledkem byla vyšší produkce mléka a výroba tvarohu. Od roku 2010 se nadále tržby zvyšují, ale ne již skokově.

Tab. 4.12 Vybrané příjmy v letech 2006 – 2013, v tis. Kč

Příjmy	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Tržby z prod. zboží	803	728	868	177	1 426	1 453	1 823	1 845
Ostatní příjmy	300	207	244	87	357	456	456	430

Zdroj: Interní materiály farmy, 2015, vlastní výpočty a zpracování.

Stejně jako biofarma Menšík je Josef Řezníček také příjemcem dotací. Dotace jsou mu vypláceny ze Státního zemědělského intervenčního fondu a PGRLF. K největšímu nárůstu dotací došlo mezi lety 2009 – 2010 a to z důvodů rozšíření vlastněné pastvy a počtu dobytka. Výše dotací dokumentuje **tabulka 4.13**. Investiční dotace byly využity na nákup traktoru.

Tab. 4.13 Přijaté provozní a investiční dotace 2006 - 2013, v tis. Kč

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dotace	900,0	621,0	732,8	259,5	1 069,5	1 368,8	1 367,3	1 290,0

Zdroj: Interní materiály farmy, 2015, vlastní zpracování.

Výši celkových příjmů popisuje **tabulka 4.14**. K nejvyššímu nárůstu celkových příjmů došlo v období 2009 – 2010. V roce 2012 činily celkové příjmy 3 646 tis. Kč.

Tab. 4.14 Celkové příjmy, v letech 2006 – 2013, v tis. Kč

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dotace	900	621	733	260	1 070	1 369	1 367	1 290
Ostatní příjmy	300	207	244	87	357	456	456	430
Tržby za prod. Zboží	803	728	868	177	1 426	1 453	1 823	1 845
Celkem	2 003	1 556	1 845	523	2 852	3 278	3 646	3 565

Zdroj: Interní materiály farmy, 2015, vlastní výpočty a zpracování.

Výdaje

V letech 2010 – 2011 bylo na farmě zaměstnáno sedm osob, v letech 2012 – 2013 bylo v zaměstnaneckém poměru 6 osob. **Tabulka 4.15** zobrazuje podíl mzdových výdajů na celkových výdajích farmy. Tyto výdaje tvoří podstatnou část všech výdajů, nejvyšší podíl nastal v roce 2011.

Tab. 4.15 Podíl mzdových výdajů

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Podíl	11,74	15,71	14,20	18,67	14,13	20,36	18,49	20,01

Zdroj: Interní materiály farmy, 2015, vlastní výpočty a zpracování.

Pozn.: Údaje v %, pouze mzdové výdaje, bez soc. a zdrav. poj. placené zaměstnavatelem.

Další výdaje jsou uskutečňovány za nákup materiálu, provozní režii atd. **Tabulka 4.16** dokumentuje výši výdajů podle struktury, vč. celkových výdajů. Největší podíl na tvorbě výdajů má provozní režie, dále položka ostatní výdaje, mzdy a nákup materiálu. Nejvyšších výdajů bylo dosaženo v roce 2013 a to ve výši 3 564 tis. Kč. Mezi lety 2009 – 2010 byl nárůst výdajů nejvýraznější. Došlo k odkupu části pronajatých ploch, rozšíření pronajatých ploch k pastvě. V položce ostatní výdaje se nachází také pachtovné¹¹.

¹¹ Placený nájem za pronajatou cizí půdu vč. nájemného placeného v naturální formě.

Tab. 4.16 Výdaje v letech 2006 – 2013, v tis. Kč

Výdaje	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Nákup materiálu	63	23	21	0	27	66	46	23
Mzdy	211	244	268	70	198	665	432	713
Provozní režie	1 041	900	947	167	764	2 146	1 455	2 060
Ostatní výdaje	483	386	651	138	415	389	402	768
Celkem	1 798	1 553	1 887	375	1 403	3 266	2 335	3 564

Zdroj: Interní materiály farmy, 2015, vlastní zpracování.

Součástí příjmů je také úvěr. Jedná se o úvěry střednědobé až dlouhodobé. Získané úvěry pokryly výdaje na nákup zemědělské techniky, z důvodu nedostatečné výše dotace na pořízení např. traktoru značky John Deer. **Tabulka 4.17** ukazuje výši úvěrů v letech 2006 – 2013. Nejvyšší úvěr získal Josef Řezníček v roce 2007 a to ve výši 1 051 tis. Kč.

Tab. 4.17 Výše úvěrů, v tis. Kč

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Celkem
Úvěr	0	1 051	753	679	0	136	0	34	2 653

Zdroj: Interní materiály farmy, 2015, vlastní zpracování.

Dalším ukazatelem je struktura a výše dlouhodobého majetku. V **tabulce 4.18** je přehled výše dlouhodobého hmotného majetku. Strukturu dlouhodobého majetku Josefa Řezníčka tvoří pozemky, budovy, stavby a stroje, vč. zařízení.

Tab. 4.18 Dlouhodobý majetek, v tis. Kč

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Hmotný dlouh. m.	3 086	3 338	2 976	2 576	4 341	4 947	3 738	5 229

Zdroj: Interní materiály farmy, 2015, vlastní zpracování.

Po odečtení výdajů od příjmů dochází ke zjištění dosaženého hrubého zisku, či hrubé ztráty. **Tabulka 4.19** zobrazuje v letech 2006 - 2013 dosažený hrubý zisk, v roce 2008 také ztrátu. Nejvyššího zisku bylo dosaženo v roce 2012 a to ve výši 1 311 000 Kč. Nejnižšího zisku v roce 2013 a to ve výši 1000 Kč, ztráta ve výši 42 000 Kč nastala v roce 2008.

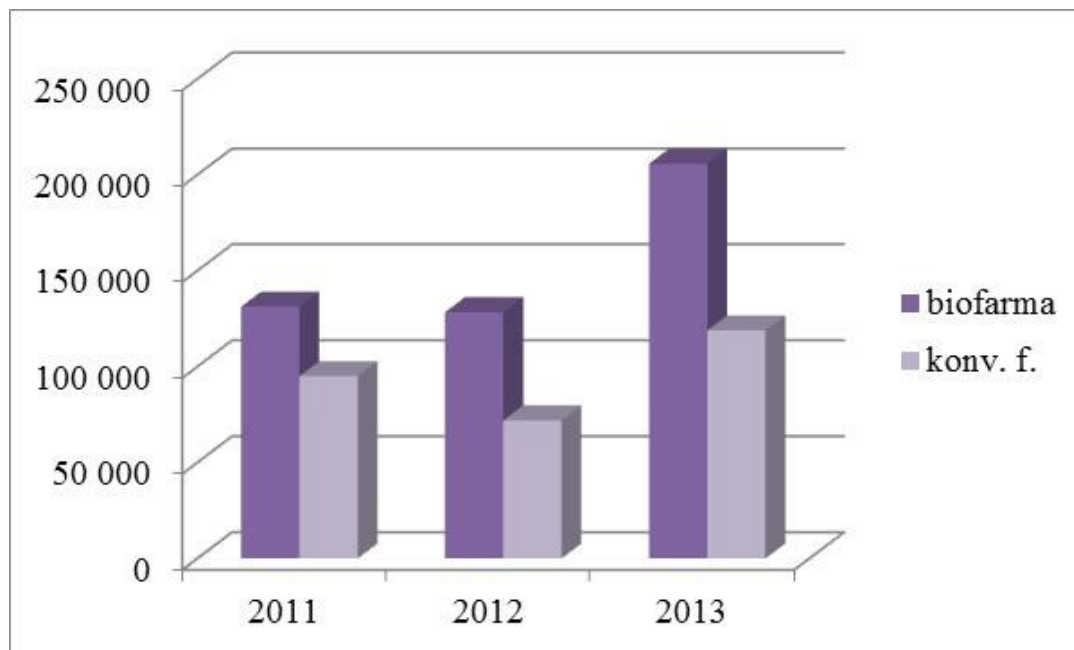
Tab. 4.19 Hrubý zisk, hrubá ztráta, v tis. Kč

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Celkové příjmy	2 003	1 556	1 845	523	2 852	3 278	3 646	3 565
Celkové výdaje	1 798	1 553	1 887	375	1 403	3 266	2 335	3 564
Hrubý zisk/hrubá ztr.	205	3	-42	148	1 449	12	1 311	1

Zdroj: Interní materiály farmy, 2015, vlastní zpracování.

4.3 Komparace biofarmy a konvenční farmy

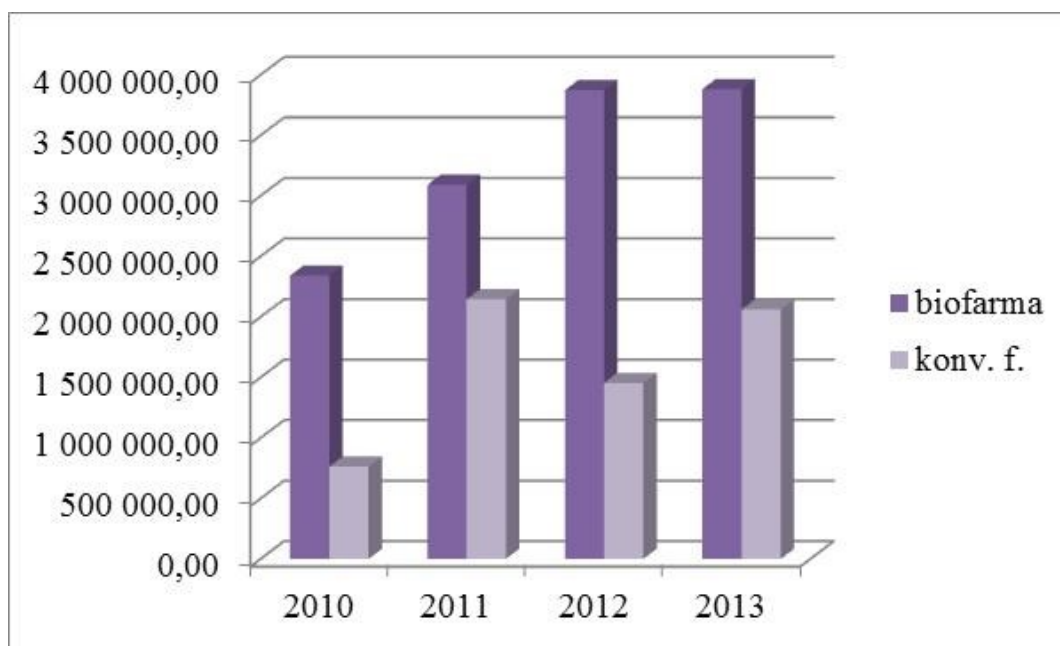
Z pohledu velikosti farmy, obhospodařují obě farmy téměř stejnou plochu, mají identické výchozí klimatické podmínky, leží v katastru jedné obce. Biofarma Menšík produkuje více vlastních výrobků, farma Josefa Řezníčka se výhradně zaměřuje na produkci mléka a prodej tvarohu. Farma Josefa Řezníčka má v průměru o jednoho zaměstnance více než biofarma Menšík. **Graf 4.1** zobrazuje průměrný roční výdaj na jednoho zaměstnance. I když biofarma vznikla teprve v roce 2010, jsou mzdové výdaje biofarmy daleko vyšší než konvenční farmy.

Graf 4.1 Průměrný mzdový výdaj na zaměstnance, v Kč

Zdroj: Interní materiály Farmy Menšík a konvenční farmy Josefa Řezníčka, vlastní výpočty a zpracování.

Při analýze výdajů v rámci provozní režie má vyšší provozní režii biofarma. **Graf 4.2** toto porovnání sleduje.

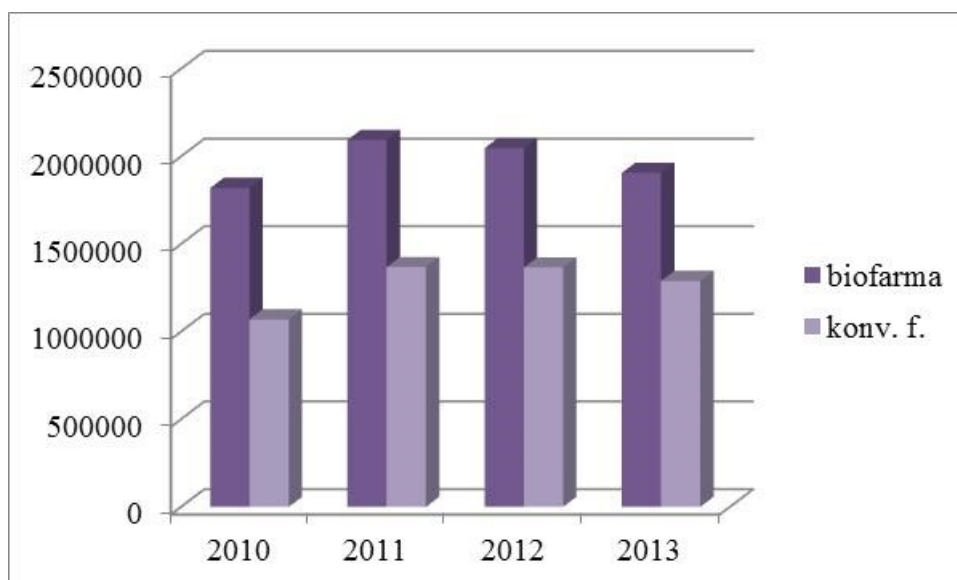
Graf 4.2 Porovnání výdajů provozní režie, 2010 - 2013, v Kč

Zdroj: Interní materiály Farmy Menšík a konvenční farmy Josefa Řezníčka, vlastní zpracování.

Z grafu 4.3 při komparaci přijatých provozních a investičních dotací vyplývá, že biofarma je větším příjemcem dotací než konvenční farma. Důvodem je vyšší snaha podporovat ekologické zemědělce ze strany jak státu, tak Evropské unie.

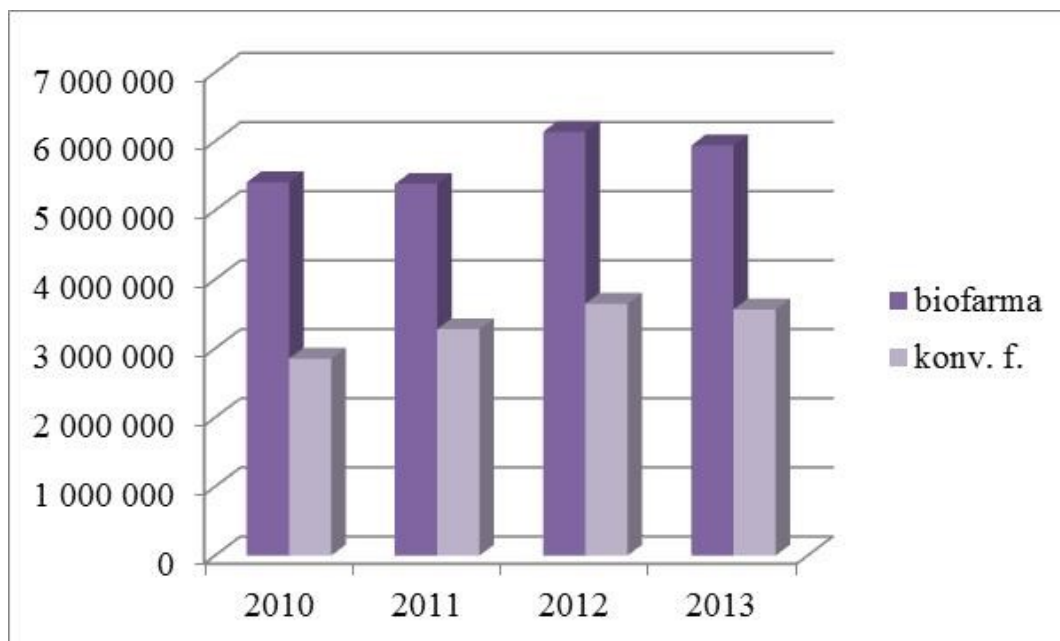
Graf 4.3 Porovnání přijatých dotací, 2010 – 2013, v Kč

Zdroj: Interní materiály Farmy Menšík a konvenční farmy Josefa Řezníčka, vlastní zpracování.

Při porovnání celkových příjmů dosahuje biofarma mnohem vyšších příjmů než konvenční farma, důvodem je mnohem širší zaměření biofarmy v rámci produkce vlastních výrobků a vyšší příjem dotací. **Graf 4.4** toto porovnání dokládá.

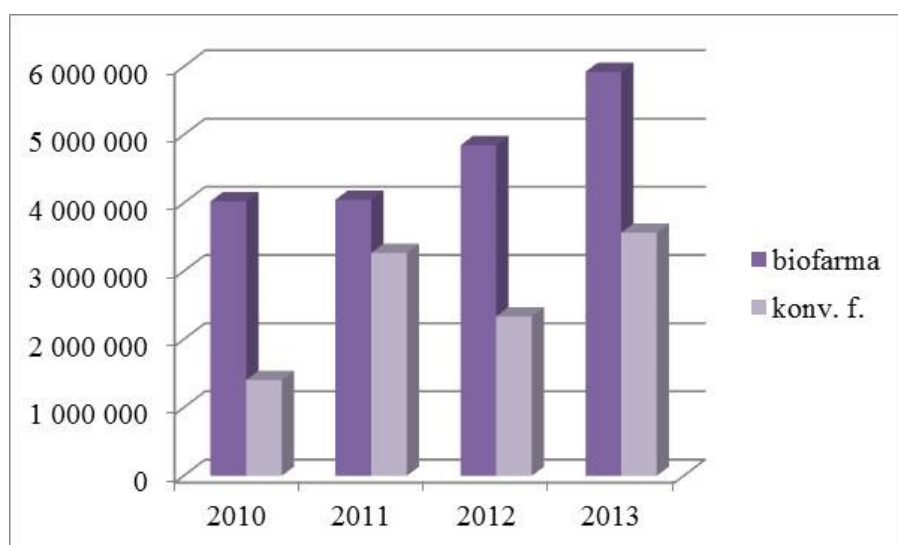
Graf 4.4 Celkové příjmy, v Kč

Zdroj: Interní materiály Farmy Menšík a konvenční farmy Josefa Řezníčka, vlastní zpracování.

Při komparaci celkových výdajů, **graf 4.5**, lze vidět, že výdaje biofarmy jsou podstatně vyšší než výdaje konvenční farmy. Jelikož farma, která ekologicky hospodaří, je vždy finančně náročnější než konvenční obstarávání. Důvody, proč je ekologické hospodaření finančně náročnější, jsou uvedeny v **kapitole 3.5.2**.

Graf 4.5 Celkové výdaje, v Kč

Zdroj: Interní materiály Farmy Menšík a konvenční farmy Josefa Řezníčka, vlastní zpracování.

Při porovnání dosaženého zisku či ztráty lze z **tabulky 4.20** vyčíst, že hospodaření biofarmy je téměř stejné, jako hospodaření konvenční farmy. V roce 2010 dosáhla vyššího zisku konvenční farma, lze se domnívat, že tento fakt je způsoben začínajícím podnikáním v oblasti ekologického zemědělství biofarmy, v roce 2012 dosáhla vyššího zisku opět konvenční farma. Pokud se hrubý zisk jednotlivých farem vyjádří za roky 2010 – 2013 v průměru, pak biofarma dosahuje průměrného zisku 1 006 482 Kč a konvenční farma 693 250 Kč. Lze tedy říci, že biofarma je ziskovější než konvenční farma.

Tab. 4.20 Hrubý zisk, v Kč

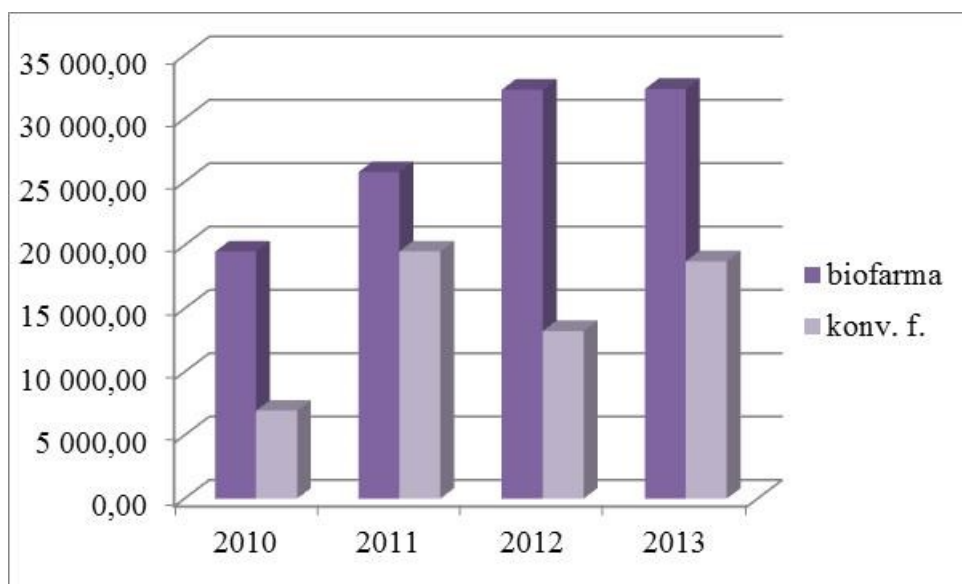
Rok	2010	2011	2012	2013
biofarma	1 382 924	1 334 500	1 292 333	16 170
konv. f.	1 449 000	12 000	1 311 000	1 000

Zdroj: Interní materiály Farmy Menšík a konvenční farmy Josefa Řezníčka, vlastní zpracování.

V praxi se potvrdilo, že biofarma hospodaří s vyššími příjmy i výdaji, přesto dosahuje podobného zisku jako konvenční farma, která má celkové příjmy a výdaje daleko nižší.

Pro přesnější komparaci, byly ukazatele přepočteny na 1 ha. Výsledky jsou následující:

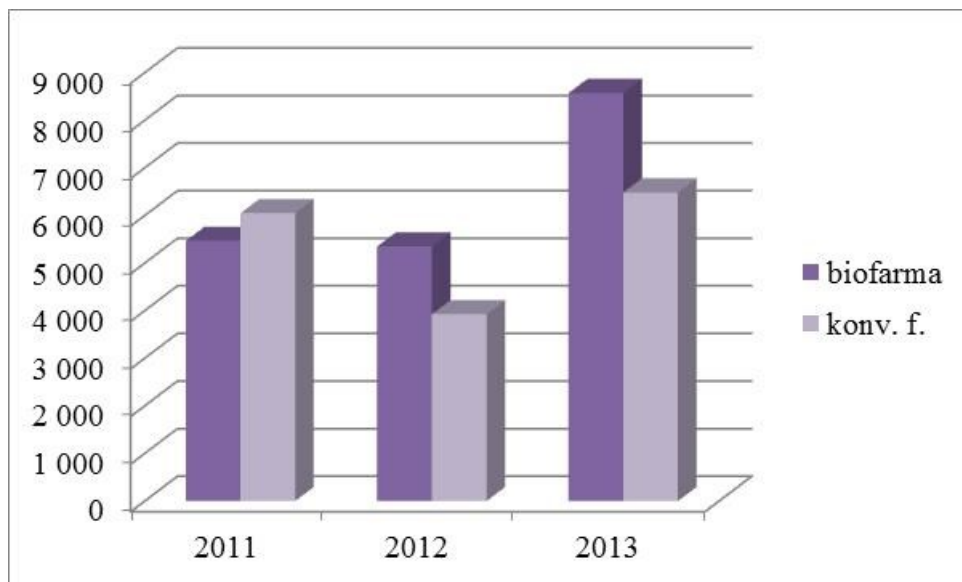
Graf 4.6 Provozní režie, v Kč/ha

Zdroj: Interní materiály Biofarmy Menšík a konvenční farmy Josefa Řezníčka, vlastní zpracování.

Dle grafu 4.6 lze sledovat, že provozní režie v přepočtu na 1 ha je daleko nižší u konvenční farmy než u biofarmy. Důvodem jsou pravděpodobně ceny vstupů, které jsou u konvenční farmy nižší než u biofarmy.

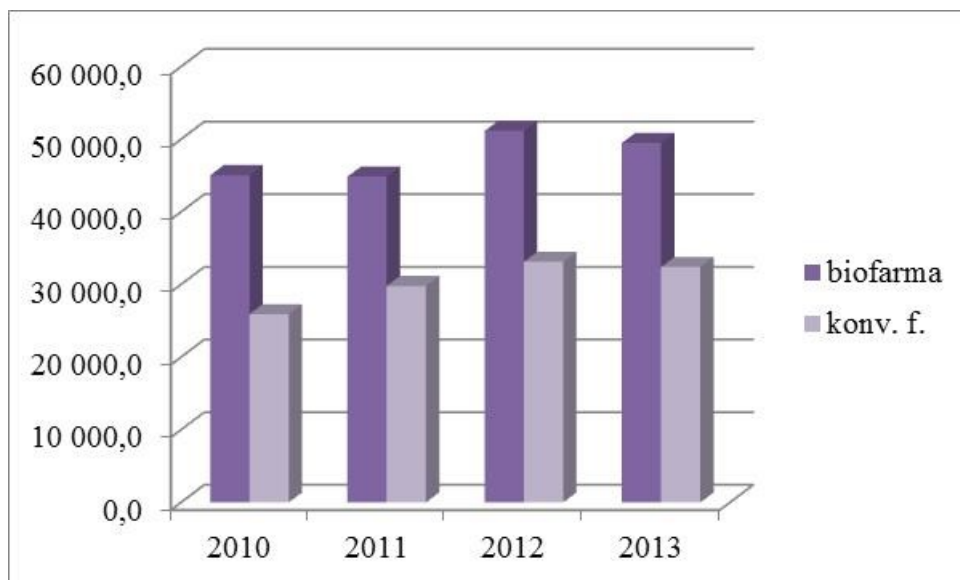
Graf 4.7 Mzdové výdaje, v Kč/ha

Zdroj: Interní materiály Biofarmy Menšík a konvenční farmy Josefa Řezníčka, vlastní zpracování

Dle výsledku **grafu 4.7** v roce 2011 jsou mzdové výdaje vyšší na konvenční farmě, od roku 2012 na biofarmě. Na biofarmě mají zaměstnanci vyšší mzdu než zaměstnanci konvenční farmy.

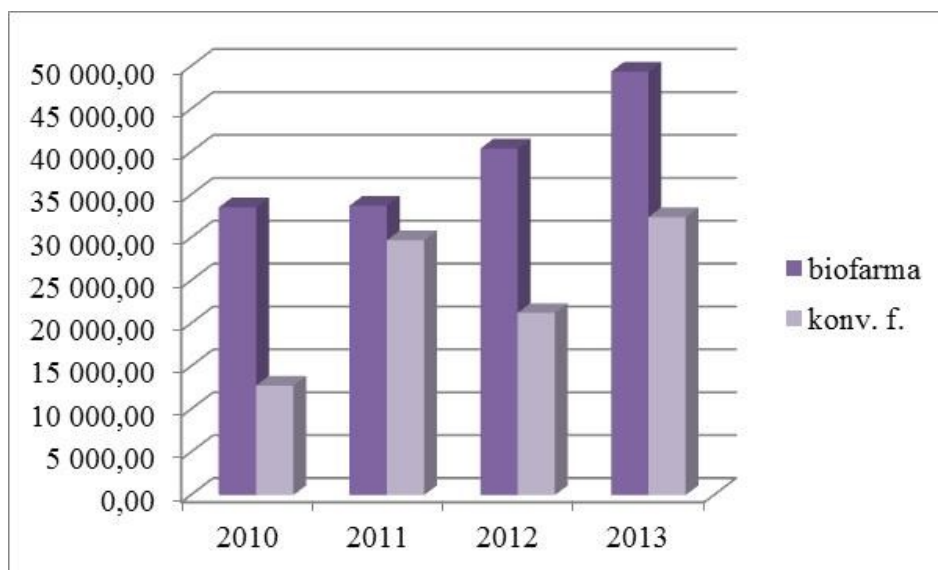
Graf 4.8 Celkové příjmy, v Kč/ha

Zdroj: Interní materiály Biofarmy Menšík a konvenční farmy Josefa Řezníčka, vlastní zpracování

V **grafu 4.8** je názorně vidět, že celkové příjmy biofarmy na hektar jsou asi o čtvrtinu vyšší než u konvenční farmy. Důvodem je vyšší příjem formou dotací a podpor. Také vyšší tržby díky širšímu sortimentu prodeje.

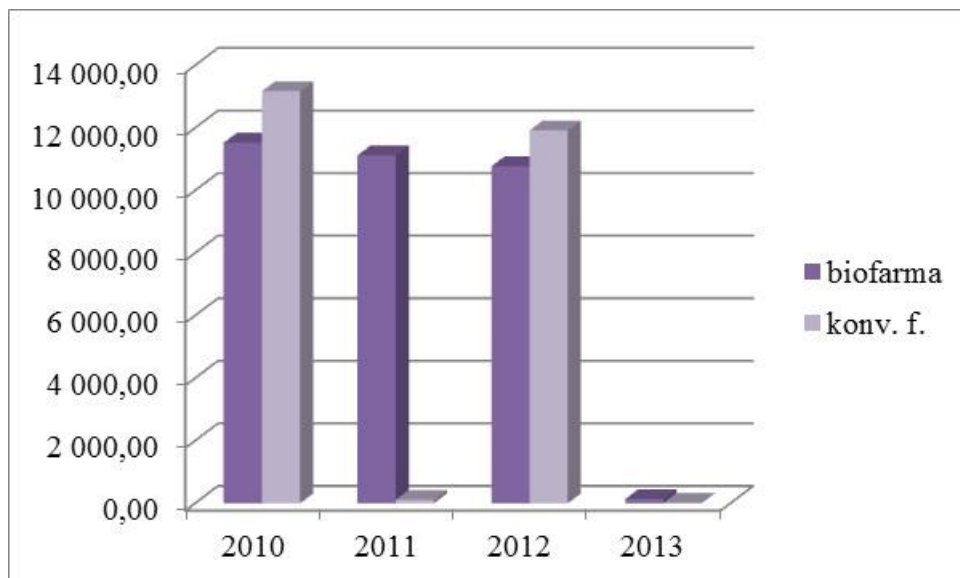
Graf 4.9 Celkové výdaje, v Kč/ha

Zdroj: Interní materiály Biofarmy Menšík a konvenční farmy Josefa Řezníčka, vlastní zpracování

Celkové výdaje farem jsou viditelně velice rozdílné, pouze v roce 2011 se tyto výdaje téměř rovnají (viz graf 4.9). Výdaje biofarmy jsou podstatně vyšší z důvodu vyšších cen vstupních zdrojů.

Graf 4.9 Hrubý zisk, v Kč/ha

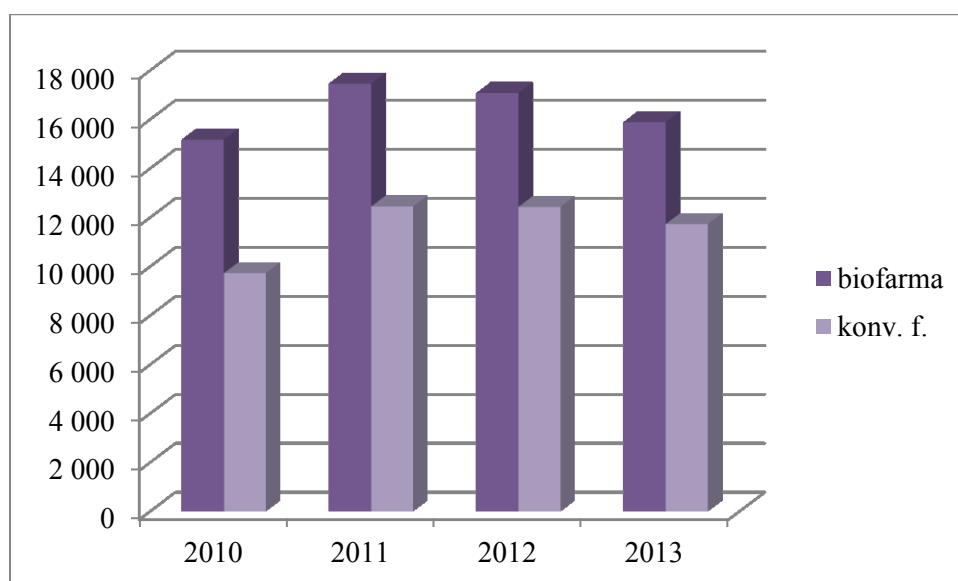

Zdroj: Interní materiály Biofarmy Menšík a konvenční farmy Josefa Řezníčka, vlastní zpracování

Z grafu 4.9 vyplývá, že vyšší hrubý zisk v roce 2010 na 1 ha je na konvenční farmě, důvodem může být přechod z konvenčního zemědělství na ekologické u biofarmy a omezená nabídka sortimentu pro zákazníky. V roce 2011 již nastává propad u konvenční farmy z hlediska hrubého zisku, protože světová krize měla dopad i na výkupní cenu mléka a omezení výdajů spotřebitelů, příjmy farmy nebyly tak vysoké, jak se očekávalo a z důvodů odkupu části pronajaté půdy pro pastvu a rozšíření pronajaté půdy došlo k vyšším výdajům. Dochází k mírnému poklesu zisku i u biofarmy. V roce 2012 konvenční farma opět ziskem převyšuje biofarmu a v roce 2013 jsou zisky obou farem velice nízké, ale podobné.

Rozdíl velikosti celkových příjmů u obou farem je způsoben také přijatými dotacemi. **Graf 4.10** komparuje výši dotaci na 1 ha, biofarma má vyšší dotace asi o 4 000 – 5000 Kč na ha než konvenční farma. Důvodem je vyšší podpora ekologických zemědělců.

Graf 4.10 Přijaté dotace, v Kč/ha

Zdroj: Interní materiály Biofarmy Menšík a konvenční farmy Josefa Řezníčka, vlastní výpočet a zpracování.

Při celkovém zhodnocení komparace biofarmy Menšík a konvenční farmy Josefa Řezníčka je viditelné, že celkové příjmy i výdaje na 1 ha jsou podstatně vyšší u biofarmy. Hlavními důvody jsou: širší nabídka výrobků pro zákazníky, vyšší příjmy z dotací, ale také vyšší ceny vstupních zdrojů u biofarmy. Z hlediska dosažených hrubých zisků v letech 2010 – 2013 jsou farmy na tom podobně. **Nelze tedy říci**, na základě provedené komparace těchto dvou farem, že by jednoznačně konvenční farma byla výkonnější z hlediska tvorby zisku, ale konvenční farma je schopna vyprodukovat větší objem produkce, protože může používat chemické a další podpůrné prostředky, které zabraňují poškození úrody. Přesto je faktem, že vstupní zdroje pro chod konvenční farmy jsou méně finančně nákladné než vstupy pro biofarmu. Tudíž výstupy v podobě produktů jsou **cenově výhodnější** na konvenční farmě a pro zákazníky cenově dostupnější. U výrobků pocházejících z ekologického zemědělství se nachází **vyšší přidaná hodnota z hlediska kvality produktů** (jejich produkce nezatěžuje tolik životní prostředí jako konvenční výrobky, pomocí ekologického zemědělství dochází k obnově biodiverzity, nejsou používány konzervační, ani jiné chemické a podpůrné prostředky), protože při jejich výrobě a pěstování vznikají pro společnost **vyšší benefity než u produkce konvenčního zemědělství** zejména v oblasti dopadů na životní prostředí a zdraví lidí. Na základě provedené komparace je zcela zřejmé, že pokud by zemědělci nebyli podporováni formou dotací apod., byla by konvenční farma ztrátová. Jelikož **75 %** celkových příjmů farmy Josefa Řezníčka tvoří právě dotace a Farmy Menšík tvoří asi **33 %** všech celkových příjmů. Příjmy farmy Josefa Řezníčka jsou na dotacích závislejší.

4.4 SWOT analýzy konvenčního zemědělství v ČR a ekologického zemědělství v ČR

Na základě poznatků o konvenčním zemědělství v České republice a ekologickém zemědělství v ČR byly sestaveny dvě SWOT analýzy.

- **Silné stránky českého konvenčního zemědělství:**

- produkce mléka a mléčných výrobků,
- legislativní zajištění,
- čerpání dotací z EU i národních zdrojů,
- kvalitní úrodná půda,
- vysoký podíl trvale travnatých porostů,
- kvalita cestovního ruchu,
- podpora ze strany EU,

- **Slabé stránky:**

- nízká zaměstnanost v tomto sektoru,
- vysoké administrativní požadavky,
- pomalá obnova zemědělské techniky,
- pracovní náročnost,
- stárnutí obyvatelstva,
- poškozování životního prostředí,

- **Příležitosti:**

- uvolnění mléčných kvót,
- podpora venkovských oblastí,
- rozvoj cestovního ruchu a agroturistiky,
- marketingová komunikace,
- informační kampaně,
- farmářské trhy,

- **Hrozby:**

- uvolnění mléčných kvót,
- snižování finanční podpory ze strany EU,
- silná konkurence na vnitřním trhu,
- změna v politickém systému,
- ekonomická nestabilita,
- tlak velkých odběratelů na tvorbu cen,
- výskyt extrémních jevů v počasí
- stárnutí pracovní síly,

- nezájem mladých lidí o práci v zemědělském sektoru,
- nedostatečný kapitál.

Zdroj: Vlastní zpracování.

Všechny tyto aspekty mají dopad na konvenční zemědělství, upozorňují na možná rizika, ale také na nové možnosti jak agrární sektor zefektivnit. Položka uvolnění mléčných kvót obsahuje sekce hrozeb i příležitostí, protože záleží jen na českých zemědělciích a spotřebitelích jak rychle budou reagovat na tuto novinku a buď ji využijí, nebo může být pro české zemědělce i likvidační. Kam tuto položku zařadit, se ukáže až v průběhu času. Největší překážky jsou spatřované ve vysoké byrokracii, stárnutí populace, nízké zaměstnanosti v zemědělském sektoru a tlaku velkoodběratelů, především supermarketů na tvorbu cen. Za největší přínosy jsou považovány efektivní čerpání dotací, stoupající zájem o kvalitu výrobků.

Další SWOT analýza se zabývá českým ekologickým zemědělstvím. V této oblasti má ČR ještě rezervy, přestože patří k zemím s vysokým podílem ekologického zemědělství.

- **Silné stránky ekologického zemědělství v ČR:**

- efektivní a dostatečná kontrola,
- legislativní zajištění,
- silná podpora ze strany EU,
- čerpání dotací,
- vysoká přidaná hodnota výrobků,
- obnova krajiny, téměř žádný negativní dopad na životní prostředí,
- zajištění vysoké kvality života zvířat.

- **Slabé stránky:**

- vysoké výdaje na provoz biofarem,
- vysoké ceny produktů,
- především zájem o udržování trvale travnatých porostů,
- nízké povědomí ve společnosti o značkách BIO,
- nerovnoměrné rozložení biofarem,
- nízký disponibilní důchod rodin,
- nedůvěra obyvatel,
- velmi vysoká administrativní náročnost.

- **Příležitosti:**

- podpora venkova, agroturistiky,

- rozvoj cestovního ruchu,
- podpora ze strany státu v oblasti marketingu značek BIO,
- informační kampaně pro občany o bioproduktech a dopadů ekologického farmářství na krajinu, kvalitu životního prostředí, vč. biodiverzity,
- využití zájmu obyvatel o své zdraví a kvalitu života,
- stabilní politické a ekonomické prostředí,
- spolupráce ekologických zemědělců v rámci regionů,
- využití nových dotačních titulů a nově zavedených opatření ze strany EU.

- **Hrozby:**

- ekonomická nestabilita,
- nezájem společnosti o ekologické produkty,
- snížení příjmů domácností,
- nestabilní počasí a výskyt extrémních jevů v počasí,
- nedůsledná kontrola kvality BIO,
- objevení zakázaných a nežádoucích látek v ekologických produktech,
- omezení čerpání dotací z EU jako důsledek korupce v ČR.

Zdroj: Vlastní zpracování.

Největší překážky ekologického zemědělství v ČR lze spatřit v oblasti administrativy, nízkém zájmu obyvatel o BIO produkty, nízkém příjmu domácností a vysokých cenách produktů bio. Velkým problémem je také nerovnoměrné rozložení (geograficky) ekofaremu, jelikož se jedná především o horské a podhorské oblasti a tím vzniká nedostatečná dostupnost pro potenciální zákazníky. Naopak za příležitosti mohou být považovány nové dotační programy a vyšší podpora ekologických zemědělců v období 2014 – 2020, zvýšení počtu informačních kampaní ve společnosti o ekologických produktech, a zdůrazňování pozitivních dopadů ekologického hospodaření, což by mohla být motivace pro mladé a vzdělané lidi v oblasti zemědělství k začátku podnikání.

Dle studie provedené na Vysoké škole chemicko-technologické na téma „*Porovnání produktů ekologického a konvenčního zemědělství*“¹² zájem o značku BIO roste, nejen v zemích EU, ale také po celém světě. Produkty, pocházející z ekologického zemědělství, jsou chápány komplexně, že kvalitní již byly ještě před zahájením jejich zpracování. Kvalita neznámá jen nutriční stránku, ale také stránku technologickou, a senzorickou jakostní.

¹² Autory studie jsou: Prof. Ing. Jana Hajšlová, CSc. a Dr. Ing. Věra Schulzová, v roce 2006.

Z pohledu hygienického se sleduje především obsah cizorodých a toxických látek v produktu. Při zkoumání produktu z technologického hlediska je důležitá především vhodnost výrobku pro vaření a průmyslové zpracování, jeho trvanlivost. Senzorická jakost znamená rozřazení produktů do kategorií podle jakosti (Hajšlová, Schulzová, 2006).

Jednou ze zkoumaných plodin byly stolní brambory. Analyzováno bylo deset druhů stolních brambor. V bramborách, pěstované konvenčním zemědělstvím, byly zjištěny vyšší počty dusičnanů (**268 mg/kg**), u ekologicky vypěstovaných jich bylo méně (**219 mg/kg**), hladina výskytu závisela na době sklizně. U ekologicky pěstovaných brambor byly nalezeny vyšší hladiny vitamínu C, než u konvenčně vypěstovaných. Výnosy z pěstování brambor ekologickým způsobem dosahovaly asi 55 % výnosů pěstované konvenčním způsobem. Dále byly ve studii analyzovány rajčata, pšenice a kořenová zelenina. Podle výsledku studie je pro konzumenty z organického (ekologického) zemědělství nejdůležitější méně potravinových aditiv, přírodní původ, celkově kvalitní strava. Autorky upozorňují, že je prozatím velice málo takovýchto studií. Také upozorňují, že porovnávání kvality bio a konvenčních produktů nezávisí jen na způsobu jejich vypěstování, ale také na odrůdě, počasí, stabilitě klimatických podmínek, stresu apod. V závěru jejich práce je uvedena tabulka, která byla prezentována v projektu „*QualityLowIn-putFood*“ (Hajšlová, Schulzová, 2006). **Tabulka 4.19** zobrazuje výsledky reprezentované ve výše uvedeném projektu.

Řídit chod ekologické farmy je velice náročné. Podstatou ekologického zemědělství jsou živé organismy. Je důležité mít management farmy plně pod kontrolou. Tím, že se v ekologickém zemědělství nesmí používat hnojiva ani jiné chemické podpůrné prostředky ani pro rostliny ani pro zvířata, mohou produkty napadat škůdci, choroby, plevel. Roli, jak už bylo zmíněno výše, hraje také počasí. To vše může ovlivnit kvalitu a velikost produkce. Z těchto důvodů vyžaduje chod farmy **trpělivost a pečlivé plánování a efektivní řízení pracovníků farmy** (Barnard a kol., 2012).

Tab. 4.21 Přehled vlivu složek potravin, o kterých je známo, že jsou ovlivněny systémem produkce

Minerální látky v rostlinách	Často vyšší, příčiny velmi různorodé	Přínosný při nedostatku, jinak žádný	Četné studie ukázaly nepatrný nebo žádný efekt	Značný přínos pro nejchudší populaci; částečně díky střídání plodin	Pozn.: Lepší poměr zinek/fytát v cereáliích v tropických půdách	Ekologické v rozvojových zemích nedostatečná data o rozvinutých zemích
Mykotoxiny v potravinách	Hodnoty méně proměnné, často nižší	Negativní při překročení prahové úrovně	Považován za blízký nule nebo nulový, odborníci se neshodují	Odhadován jako významný	Konzumenty vnímané riziko odrazuje od konzumace zdravých potravin	Ekologické, pokud existuje nějaký rozdíl
Patogeny v živočišných produktech	Pravděpodobně existují rozdíly, ale objemy nejsou známy, až na nižší u BSE	Negativní při překročení prahové úrovně	Častý problém, takže i malý rozdíl bude významný	Velmi mnoho případů i fatálních, takže i malý rozdíl může být významný	Patogeny pocházející z ekologicky chovaných zvířat jsou méně odolné k antibiotikům, léčba má větší efekt	Ekologické pro těch několik patogenů, pro které jsou dostupná data, nová data mohou přinést nové poznatky
Antibiotika v živočišných produktech	Nižší o 90 %	Většina známých vlivů je negativní	Odhadován jako velmi malý, odborníci se neshodují	Považován za významný	Nebezpečí expozice pro pracovníky	Ekologické, závisí na legislativním omezení pro konvenční potraviny
Vitaminy atd. v živočišných produktech	Často velmi různorodé hodnoty	Přínosné při nedostatku, jinak žádný vliv	Poskytuje jen malou část doporučené denní dávky	Data nejsou k dispozici	–	Rozdíly nejsou významné
Aditiva ve zpracovaných potravinách	Nižší o přibližně 90 %	Negativní, pokud jsou překročeny hygienické limity, mohou zakrývat nízkou kvalitu	Považován za velmi malý, odborníci se neshodují	Vyšší riziko přítomnosti nepovolených látek	Konzumenty vnímané riziko odrazuje od konzumace nezdravých potravin	Ekologické, závisí na legislativním omezení pro konvenční potraviny

Složka potravin	Relativní obsah v potravinách z ekologického/nízkovstupového systému	Vliv nejvyššího obsahu na zdraví	Vliv na zdraví v rozvinutých zemích	Vliv na zdraví v rozvojových zemích	Nepřímý vlivy na zdraví, vysvětlující poznámky	Upřednostnění ekologických či konvenčních potravin
Vitamin C a E v rostlinách	Vyšší o 10–50 %	Pozitivní při nedostatku, jinak žádný	Četné studie nedokázaly žádný vliv	Značný přínos pro nejchudší populaci	Přitahuje konzumenty k zdravým potravinám	Ekologické, za předpokladu ještě přijatelné ceny
Dusičnany v zelenině	Nižší o 10–50 %	Pravděpodobně prospěšné, odborníci se neshodují	Jednoznačný důkaz není k dispozici	Jednoznačný důkaz není k dispozici	–	Konvenční, pokud existuje nějaký rozdíl
Pesticidy v zelenině a obilninách	Nižší více než o 90 %	Většina známých efektů je negativní	Pravděpodobně nepříliš významný, odborníci se neshodují	Předpokládá se významný	Konzumenty vnímané riziko odrazuje od konzumace zdravých potravin Nebezpečí expozice pro pracovníky	Ekologické, závisí na legislativním omezení pro konvenční potraviny
Fenolické antioxidanty	Více o 20–50 %	Pravděpodobně prospěšný, odborníci se neshodují	Jednoznačný důkaz není k dispozici	Jednoznačný důkaz není k dispozici	Přitahuje konzumenty ke konzumaci zdravých potravin	Ekologické, pokud existuje nějaký rozdíl
Karoteny v rostlinách	Ve většině případů nižší o 10–50 %	Pozitivní při nedostatku, jinak žádný vliv	Četné studie neprokázaly významný efekt	Značný přínos pro nejchudší populaci	Pozn.: Vyšší obsah v ekologických rostlinách než v rostlinách z nutričně vyčerpaných půd	Konvenční > ekologické > vypěstované na vlastní zahrádce
Sekundární metabolity bez výživové hodnoty v rostlinách, převážně	Průměrné hodnoty jsou méně proměnné a vyšší o 10–50 %	Pravděpodobně prospěšné při středních hladinách, poškozující při velmi vysokých, odborníci se	Mnoho civilizačních chorob, takže i jen malý vliv je důležitý	Velmi obtížné odhadnout zda přínos převáží nad případným antinutričním efektem	Konzumenty vnímané riziko odrazuje od konzumace zdravých potravin Velmi důležité pro bezpečnost potravin	Ekologické v rozvinutých zemích nedostatečná data v případě rozvojových zemí

Zdroj: Studie VŠCHT, Hajšlová, Schulzová, 2006. Výsledky výzkumu EU projektu QualityLowInputFood (<http://www.qlif.org/>).

4.5 Výběrové šetření ekonomických výsledků v konvenčním a ekologickém zemědělství

V roce 1965 vznikla ve Společenství nařízením Rady č. 79/56 **zemědělská účetní datová síť** neboli **FADN**, řídí se širokou škálou směrnic. Je určena pro monitoring technického a ekonomického stavu evropského zemědělství na základě analýzy vybraných farem. Síť provozuje každá členská země EU pomocí veřejných i soukromých subjektů. Mnoho zemí shromažďuje více informací do systému FADN, než EU požaduje z důvodů národních specifických požadavků (FADN CZ, 2014).

V roce 2014 provedla FADN Česká republika výběrové šetření za rok 2013 v oblasti **hospodářských výsledků v zemědělství v ČR**. Její výsledky budou dále analyzovány. Do šetření se zapojilo 1 466 respondentů, z toho 888 bylo FO a 558 PO. Tito respondenti obhospodařují přibližně 22,45 % celkové obhospodařované plochy v ČR. Následující tabulky charakterizují rozdíl mezi konvenčním a ekologickým zemědělstvím v ekonomické oblasti. Z **tabulky 4.22** lze vidět, že počet podniků v ekologickém zemědělství je podstatně menší, než v konvenčním zemědělství. V ekologickém zemědělství se nachází nejvíce dobytčích jednotek mezi skotem vyjma dojníc, následují kozy a ovce. V konvenčním zemědělství je nejvyšší počet dobytčích jednotek také mezi ostatním skotem, ovšem po té následují dojnice. Využívána pronajatá půda je dražší v konvenčním zemědělství, asi o necelých 20 Kč/ha.

Tab. 4.22 Výsledky souboru FADN ekolog. zem. celkem, v Kč/ha

	Jednotka	Konvenční zemědělství			Ekologické zem.		
		2012	2013	%	2012	2013	%
Počet podniků		1 065	1 088	102,2	235	214	91,1
Počet reprez. podniků		10 860	10 514	96,8	3 515	3 515	100,0
Vstup pracovní síly	AWU/100ha	2,90	2,86	98,7	2,28	2,41	105,4
Využívaná zemědělská půda	ha/podnik	244,21	259,78	106,4	126,65	114,37	90,3
Využívaná připachtovaná zem. půda	%	84,89	83,28	98,1	67,34	67,46	100,2
Počet dobytčích jednotek	DJ/100ha	35,59	35,17	98,8	39,38	38,52	97,8
Dojnice	DJ/100ha	12,93	12,49	96,6	1,31	1,45	110,7
Ostatní skot	DJ/100ha	16,32	15,90	97,5	32,87	31,77	96,7
Ovce a kozy	DJ/100ha	0,17	0,13	76,0	3,15	3,25	103,0
Prasata	DJ/100ha	5,08	5,34	105,2	0,31	0,34	107,3
Drůbež	DJ/100ha	0,98	1,21	123,1	0,03	0,04	161,4

Zdroj: FADN CZ, Zemědělská účetní datová síť CZ, 2014. Vlastní úprava.

Pozn.: Vstup pracovní síly do zemědělství (Agricultural Labour Input – ALI) se měří v ročních pracovních jednotkách (Annual Work Unit – AWU), čímž se zohlední práce na částečný úvazek či sezónní práce. Jelikož je AWU ekvivalentem zaměstnanosti na plný úvazek, může mít každý stát stanovený pro jednu AWU jiný počet odpracovaných hodin. V České republice platí Eurostatem doporučená hodnota: 1 AWU = 1 800 hodin.

Dle **tabulky 4.23** jsou celkové náklady mnohem vyšší v konvenčním zemědělství než v ekologickém. Taktéž v ostatních nákladech převyšuje konvenční zemědělství. V oblasti provozních dotací a podpor jsou většími příjemci ekologičtí zemědělci. Přibližně dostávají o 5000 Kč vyšší dotaci na 1 ha. Co se týče vlastního kapitálu je u konvenčního zemědělství vyšší.

Tab. 4.23 Výsledky souboru FADN ekolog. zem. celkem, v Kč/ha

	Konvenční zemědělství			Ekologické zemědělství		
	2012	2013	%	2012	2013	%
Celkové náklady	41 866	43 580	104,1	19 675	19 886	101,1
Výrobní spotřeba	27 821	28 878	103,8	12 117	12 748	105,2
Přímé náklady	15 346	15 725	102,5	5 053	5 311	105,1
Ostatní věcné náklady	12 474	13 153	105,4	7 064	7 437	105,3
Odpisy	4 152	4 424	106,5	3 082	2 940	95,4
Externí faktory	9 893	10 278	103,9	4 477	4 199	93,8
Mzdové náklady	7 692	7 936	103,2	3 119	2 961	94,9
Nájemné půdy a budov	1 575	1 725	109,5	919	822	89,5
Nákladové úroky	625	618	98,8	439	416	94,6
Celkem	8 128	9 946	122,4	14 612	14 927	102,2
Jednotná platba na plochu	5 332	5 849	109,7	5 341	5 888	110,2
Environmentální dotace	616	604	98,0	5 307	5 351	100,8
Dotace na LFA	497	469	94,3	2 856	2 848	99,7
Ostatní platby na rozvoj venkova	13	13	103,0	45	50	110,4
Dotace na výrobní spotřebu	719	591	82,2	309	231	74,7
Dotace na externí faktory	186	172	92,5	150	140	93,1
Ostatní dotace na výrobu	765	2 247	293,8	603	418	69,3
Daně a poplatky	227	232	102,0	178	156	87,5
Investiční dotace	611	364	59,5	934	436	46,7
Hrubá přidaná hodnota	18 932	20 510	108,3	13 513	13 747	101,7
Čistá přidaná hodnota	14 779	16 086	108,8	10 431	10 807	103,6
Důchod ze zemědělské činnosti	5 498	6 172	112,3	6 888	7 044	102,3
Aktiva celkem	100 872	110 102	109,2	70 822	67 927	95,9
Stálá aktiva celkem	75 410	82 490	109,4	54 156	52 935	97,7
Oběžná aktiva celkem	25 462	27 612	108,4	16 666	14 991	90,0
Cizí zdroje	24 734	25 587	103,4	13 183	11 465	87,0
Dlouhodobé závazky	16 919	17 283	102,2	8 390	7 093	84,5
Krátkodobé závazky	7 815	8 304	106,3	4 793	4 372	91,2
Vlastní kapitál	76 138	84 516	111,0	57 639	56 462	98,0

Zdroj: FADN CZ, Zemědělská účetní datová síť CZ, 2014. Vlastní úprava.

Při zaměření podniků na produkci mléka je rozdíl v celkových nákladech daleko menší než v obecném porovnání konvenčního a ekologického zemědělství (**tabulka 4.24**). Přesto u dotací a provozních podpor zůstává daleko vyšší podpora ekologických zemědělců než konvenčních farmářů. Stejně jako u celkového hodnocení je vlastní kapitál vyšší u konvenčního zemědělství než bio.

Tab. 4.24 Výsledky souboru FADN ekologického zemědělství, v Kč/ha, zaměření produkce mléka

	Konvenční zemědělství			Ekologické zemědělství		
	2012	2013	%	2012	2013	%
Celkové náklady	46 479	48 566	104,5	32 289	36 510	113,1
Výrobní spotřeba	30 396	31 595	103,9	19 627	21 840	111,3
Přímé náklady	16 850	17 752	105,4	9 691	11 289	116,5
Ostatní věcné náklady	13 546	13 844	102,2	9 936	10 550	106,2
Odpisy	4 440	4 992	112,4	4 070	4 079	100,2
Externí faktory	11 643	11 978	102,9	8 593	10 591	123,3
Mzdové náklady	9 813	9 993	101,8	7 400	8 906	120,3
Nájemné půdy a budov	946	1 080	114,1	582	953	163,8
Nákladové úroky	883	906	102,5	611	732	119,8
Celkem	9 372	12 542	133,8	13 776	13 833	100,4
Jednotná platba na plochu	5 323	5 882	110,5	5 381	5 910	109,8
Environmentální dotace	1 137	1 047	92,0	4 604	4 668	101,4
Dotace na LFA	1 395	1 265	90,7	2 517	2 243	89,1
Ostatní platby na rozvoj venkova	13	12	94,3	46	6	12,9
Dotace na výrobní spotřebu	639	485	75,8	453	351	77,5
Dotace na externí faktory	188	174	92,3	197	224	113,5
Ostatní dotace na výrobu	676	3 677	543,7	578	431	74,6
Daně a poplatky	194	189	97,2	164	154	93,8
Investiční dotace	1 085	647	59,6	254	1 382	544,0
Hrubá přidaná hodnota	20 296	22 259	109,7	18 568	20 020	107,8
Čistá přidaná hodnota	15 856	17 267	108,9	14 498	15 941	109,9
Důchod ze zemědělské činnosti	5 298	5 935	112,0	6 160	6 731	109,3
Aktiva celkem	117 690	134 503	114,3	83 489	84 932	101,7
Stálá aktiva celkem	92 705	100 397	108,3	65 144	64 138	98,5
Oběžná aktiva celkem	24 985	34 106	136,5	18 345	20 795	113,4
Cizí zdroje	35 922	37 376	104,0	18 508	28 263	152,7
Dlouhodobé závazky	25 379	26 830	105,7	13 142	16 761	127,5
Krátkodobé závazky	10 543	10 546	100,0	5 366	11 502	214,4
Vlastní kapitál	81 768	97 126	118,8	64 981	56 669	87,2

Zdroj: FADN CZ, Zemědělská účetní datová síť CZ, 2014. Vlastní úprava.

Po provedení komparace biofarmy Menšík a farmy Josefa Řezníčka, po porovnání konvenčního a ekologického zemědělství v ČR **nelze jednoznačně říci**, že by konvenční zemědělství bylo ekonomicky výkonnější (ve smyslu mnohem vyššího dosaženého zisku) než zemědělství ekologické. V oblasti dotací a podpor na provoz jsou **více podporovány ekologické farmy** a podniky, což se potvrdilo jak u komparace Farmy Menšík a konvenční farmy Josefa Řezníčka, tak u podniků zapojených do výběrového šetření. Co se týče kvality vstupních zdrojů, hygienických aspektů, technických a toxických, včetně celkové kvality produktů, **převyšují produkty kvalitou vytvořené ekologickým obhospodařováním nad konvenčním**. Důvodem jsou nižší obsahy cizorodých látek a nebezpečných látek pro zdraví člověka ve formě např. pesticidů, z hlediska technologického jsou sice méně trvanlivé, nevýhodou jsou vyšší vstupy do výroby, cenová prémie, což se projevuje ve vyšších prodejních cenách a nižší poptávkou po těchto produktech na rozdíl od konvenčních produktů (FADN CZ, 2014).

5 Závěr

Pro mnoho zemí je zemědělství tradičním odvětvím, přesto je vývoj za poslední desetiletí takový, že podíl primárního sektoru na národním hospodářství klesá. Dalším problémem je nízká zaměstnanost, ta v České republice v zemědělském sektoru činí asi 2 % a v ostatních zemích EU je podobná. V zemích Západní Evropy je stejná nebo mírně nižší, v zemích Východní Evropy mírně vyšší. Hlavními důvody jsou: fyzicky i psychicky náročná práce, nízký výdělek (viz kapitola 3.1). Společná zemědělská politika je jednou z finančně nejpodporovanějších politik Evropské unie (viz kapitola 2.2).

Současným trendem v agrárním sektoru je podpora udržitelného zemědělství, ochrana životního prostředí a podpora vysoce kvalitních produktů, tak, aby byla zajištěna soběstačnost Evropy. Všechny tyto aspekty vyústily do podpory především ekologického zemědělství, protože zajišťuje ochranu životního prostředí, obnovu biodiverzity, zajišťuje důstojný život zvířat (viz kapitola 2.3) a výrobky z ekologického zemědělství jsou kvalitnější z hlediska obsahu škodlivých látek, dopadů na životní prostředí.

Tato diplomová práce byla rozdělena do tří hlavních kapitol. První kapitola popisovala vývoj společné zemědělské politiky, její financování a dále se zaměřovala na fungování, legislativní zajištění, financování a současnou situaci ekologického zemědělství v EU. Nejdůležitější reformou pro SZP bylo přijetí McSharryho reformy, kdy byly sníženy intervenční ceny, přecházelo se k přímým dotacím, zemědělci mohli odcházet do předčasného důchodu apod.

Druhá kapitola se zabývala legislativou zemědělské politiky v České republice, byla zde provedena charakteristika agrárního sektoru v ČR pomocí vybraných ukazatelů. Dále byly popsány základní koncepce a strategie politiky, která vždy navazuje na politiku evropskou a je s ní v souladu. Důležitou součástí kapitoly jsou možnosti čerpání dotací pro zemědělce a charakteristika dopadů SZP na české zemědělce. Pojednává o ekologickém zemědělství v ČR. Hlavní je dostatečná a kvalitní kontrola výrobců biovýrobků, aby se zabránilo případným skandálům v této oblasti, které by měly za následek snížení poptávky po těchto výrobcích. V České republice je již poptávka po těchto produktech nízká, přesto se mírně zvyšuje, ale ne tak jako v ostatních státech EU. Ministerstvo zemědělství a celý státní aparát, včetně ekologických farmářů by se měli snažit o větší propagaci výrobků pocházejících z ekologického zemědělství. Problém pro ekologické farmy, které mají prodejnu přímo

na farmě je jejich dostupnost. Často se nacházejí v odlehlých částech regionů v horských, nebo podhorských oblastech.

V poslední kapitole byla provedena komparace dvou farem. Farma s ekologickým zaměřením – biofarma Menšík a konvenční farma Josefa Řezníčka. Obě farmy se nacházejí v Kunčicích pod Ondřejníkem a vedou daňovou evidenci. Ekonomická komparace byla zaměřena na tržby, jejich strukturu, celkové příjmy, celkové výdaje, dosažený zisk a výši přijatých dotací. V rámci lepšího porovnání byly údaje následně přepočteny do formy Kč na 1 ha. Kapitola obsahuje také 2 základní vlastní SWOT analýzy zaměřené na zemědělství v ČR a ekologické zemědělství v ČR. Na konci kapitoly byla porovnána kvalita produktů z konvenčního a ekologického zemědělství a následně provedena ekonomická analýza konvenčního a ekologického obhospodařování v České republice.

Z provedené komparace biofarmy Menšík a konvenční farmy Josefa Řezníčka vyplynulo, že celkové příjmy a výdaje na 1 ha jsou podstatně vyšší u biofarmy. Důvodem je širší nabídka výrobků pro zákazníky, ale také vyšší ceny vstupních zdrojů u biofarmy, vč. vyšších dotací na ha asi o 4 – 5 tis. Kč. Z hlediska dosažených hrubých zisků v letech 2010 – 2013 jsou farmy na tom podobně. **Nelze tedy říci, na základě provedených komparací těchto dvou farem, že by jednoznačně konvenční farma byla ekonomicky výkonnější z hlediska vyšší tvorby zisku.** Přesto je faktem, že vstupní zdroje pro chod konvenční farmy jsou méně finančně nákladné než vstupy pro biofarmu. Tudiž výstupy v podobě produktů jsou cenově výhodnější na konvenční farmě a pro zákazníky cenově dostupnější, což je pro farmu výhodou. U výrobků pocházejících z ekologického zemědělství se nachází vyšší přidaná hodnota v podobě benefitů pro společnost v oblasti dopadů na životní prostředí a zdraví lidí než u produkce konvenčního (viz kapitola 4.3).

Výše uvedený závěr se potvrdil i po ekonomickém porovnání konvenčního a ekologického zemědělství v ČR. Pouze celkové náklady u vybraných podniků byly vyšší u konvenčních farem než u biofarem, u konkrétní komparace tomu bylo přesně naopak a i podle literatury by tento jev měl být ojedinělý. Zřejmě by při analýze všech podniků v republice došlo k potvrzení, že celkové náklady jsou vyšší u biofarem. Dále bylo zjištěno, že v oblasti dotací a podpor na provoz jsou více podporovány ekologické farmy. **Co se týče kvality, produkty vytvořené ekologickým obhospodařováním jsou kvalitnější než produkty konvenčního zemědělství.** Při výrobě bioproduktů se omezuje zatěžování životního prostředí a zdraví lidí. Výrobky obsahují méně cizorodých látek a nebezpečných látek pro zdraví člověka, z hlediska technologického jsou ale méně trvanlivé, než produkty konvenčního zemědělství. Problémem jsou vyšší vstupy do výroby, a cenová prémie, což se projevuje ve

vyšších prodejních cenách a nižší poptávkou po těchto produktech na rozdíl od konvenčních (viz kapitola 4.5).

Na základě uvedených závěrů, lze říci, že stanovená hypotéza v úvodu: *konvenční zemědělství je ziskovější než ekologické zemědělství, ale produkty pocházející z ekologického zemědělství mají vyšší kvalitu, se jednoznačně nepotvrdila*. Nelze říci, že konvenční zemědělství je ziskovější než ekologické. Potvrdilo se, že produkty pocházející z ekologického zemědělství jsou kvalitnější než produkty konvenčního zemědělství, přesto část závisí především na odrůdách stanovených při analýze, počasí apod. Přesto konvenční farmy mohou zvýšit zisk lépe a rychleji než biofarmy. V konvenčním zemědělství lze zvýšit objem produkce díky podpoře chemickými a průmyslovými hnojivy a postřiky a tím eliminovat dopady nepříznivého počasí, škůdce apod.

Seznam použité literatury

Tištěné publikace

BALDWIN, Richard E a Charles WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4568-8.

BARNARD, Freddie L. et al. *Agribusiness management*. 4th ed. London: Routledge, 2012. ISBN 978-0-415-59696-1.

FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-807-3252-236.

FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Společné politiky EU: historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7179-939-9.

LACINA, Lubor a Jan OSTRŮŽEK. *Učebnice evropské integrace*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Barrister, 2011. ISBN 978-80-87474-31-0.

PETEROVÁ, Jarmila. *Ekonomika výroby a zpracování zemědělských produktů*. 4. vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2010. ISBN 978-80-213-2053-6.

Strukturální šetření v zemědělství 2013: Farm structure survey 2013. Praha: Český statistický úřad, 2014. ISBN 978-80-250-2562-8.

ŠARAPATKA, Bořivoj a Jiří URBAN. *Ekologické zemědělství v praxi*. Šumperk, 2006. ISBN 80-870-8000-9.

URBAN, Jiří a Bořivoj ŠARAPATKA. *Ekologické zemědělství: učebnice pro školy i praxi*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2003. ISBN 80-721-2274-6.

Elektronické dokumenty

EVROPSKÁ UNIE. *Sicco Mansholt* [online]. 2015 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z:
http://europa.eu/about-eu/eu-history/founding-fathers/pdf/sicco_mansholt_cs.pdf

FADN CZ. *Výběrové šetření hospodářských výsledků zemědělských podniků v síti FADN CZ za rok 2013* [online]. 2014 [cit. 2015-04-22]. ISBN 978-80-7271-210-6. Dostupné z:
http://www.vsbox.cz/fadn/Z_DOWNLOAD/PUBLIK/FADN_2013_FINAL.pdf

KEZ. *Úplné znění nařízení Rady (ES) 1235/2007* [online]. 2007 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: http://www.kez.cz/sites/default/files/dokumenty/Zakon_5.pdf

KEZ. *Úplné znění nařízení Rady (ES) 834/2007* [online]. 2007 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: http://www.kez.cz/sites/default/files/dokumenty/Zakon_3.pdf

KEZ. *Úplné znění nařízení Rady (ES) 889/2007* [online]. 2007 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: http://www.kez.cz/sites/default/files/dokumenty/Zakon_4.pdf

Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU. [online]. 2003 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z:
[http://eagri.cz/public/web/file/26240/Koncepce_agrar_politiky_CR_pro_obdobi_po_vstupu_d_o_EU.pdf](http://eagri.cz/public/web/file/26240/Koncepce_agrar_politiky_CR_pro_obdobi_po_vstupu_do_EU.pdf)

HAJŠLOVÁ, Jana a Věra SCHULZOVÁ. *Porovnání produktů ekologického a konvenčního zemědělství: odborná studie VŠCHT* [online]. Praha: Ústav zemědělských a potravinářských informací [cit. 2015-04-14]. ISBN 80-727-1181-4.

Internetové zdroje

AGRIS. *Koncepce agrární politiky na období před vstupem ČR do EU* [online]. 2002 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.agris.cz/clanek/112878>

BIO-INFO. *Definice a principy ekologického zemědělství* [online]. 2014 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.bio-info.cz/vzdelavani/on-line-vzdelavani/definice-a-principy-ekologickeho-zemedelstvi-1>

BIOSPOTŘEBITEL. *Co všechno vedlo ke vzniku ekologického zemědělství a kde by bylo možné najít historii vzniku ekologického zemědělství a produkce biopotravin?* [online]. 2014 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://biopotrebitel.cz/bio-poradna/casto-kladene-dotazy/co-vsechno-vedlo-ke-vzniku-ekologickeho-zemedelstvi-a-kde-by-bylo-mozne-najit-historii-vzniku-ekologickeho-zemedelstvi-a-produkce-biopotravin>

BIOSPOTŘEBITEL. *Značení biopotravin* [online]. 2014 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://biopotrebitel.cz/chci-znat-bio/jak-poznam-bio/znaceni-biopotravin>

BUSINESSINFO. *Společná zemědělská politika po reformě z roku 1992* [online]. 1997 - 2015 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zemedelska-politika-reforma-z-roku-1992-5145.html#mac22>

ČESKÁ SPOŘITELNA. *CAP* [online]. 2004 [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/CAP.pdf>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Katalog produktu* [online]. 2015 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/katalog-produktu>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Souhrnný zemědělský účet - účet výroby* [online]. 2015 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabdetail.jsp?kapitola_id=11&potvrdr=Zobrazit+tabulku&go_zobraz=1&childsel0=3&childsel0=3&cislatab=ZEM0010UU&voa=tabulka&str=tabdetail.jsp

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Stavy hospodářských zvířat* [online]. 2015 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z:

http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?cislatab=ZEM1018CU&&kapitola_id=11&voa=tabulka

EUROPEAN COMMISSION. *CAP and Rural Development* [online]. 2015 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/organic/eu-funding/cap-and-rural-development/index_en.htm

EUROSKOP. *Fondy pro zemědělce a rybáře* [online]. 2005-15 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8633/sekce/fondy-pro-zemedelce-a-rybare/>

EUROSKOP. *Úskali a přínosy reformy zemědělské politiky EU: pohled ČR* [online]. [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9047/21359/clanek/uskali-a-prinosy-reformy-zemedelske-politiky-eu-pohled-cr/>

EUROSKOP. *Zemědělství* [online]. 2005-15 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8924/sekce/zemedelstvi/>

EUROSTAT. *Database-Eurostat* [online]. 2014 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/agriculture/data/database>

EVROPA2045. *Zemědělské kvóty* [online]. 2015 [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=2&tema=71>

EVROPSKÝ PARLAMENT. *Financování společné zemědělské politiky* [online]. 03/2014 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.2.2.html

FADN CZ. *FADN CZ* [online]. 2002-2013 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: http://www.vsbox.cz/fadn/AHTM/FADN_V_EU_C.htm

FARMA MENŠÍK. *Bedýnkování* [online]. 2010-2015 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <http://www.farma-mensik.cz/cs/bedynkovani/o-co-jde>

FARMA MENŠÍK. *Bio farma v Beskydech* [online]. 2010-2015 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <http://www.farma-mensik.cz/>

FARMA MENŠÍK. *Kde nakoupit* [online]. 2010-2015 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <http://www.farma-mensik.cz/cs/prodej-ze-dvora/co-a-kde>

FARMA MENŠÍK. *Sortiment* [online]. 2010-2015 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <http://www.farma-mensik.cz/cs/prodej-ze-dvora/sortiment>

IFOAM. *What Is IFOAM* [online]. 2013 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.ifoam.com/what-is-ifoam>

KEZ. *Platná legislativa* [online]. 2014 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.kez.cz/narizeni-komise-es-7102009-a-8892008-a-narizeni-rady-es-8342007>

KONTROLA. *Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství* [online]. 2009 - 2015 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/100047890.html>

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Akční plán* [online]. 2009 - 2015 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/akcni-plan/>
Ministerstvo zemědělství. *Bio potraviny - zpráva z průzkumu* [online]. 2009 - 2015 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/statistika-a-pruzkumy/bio-potraviny-zprava-z-pruzkumu.html>

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Dotace na tzv. ozelenění neboli greening, na opatření Ekologického zemědělství a Dobré životní podmínky zvířat* [online]. 2009 - 2015 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/cr-a-evropska-unie/spolecna-zemedelska-politika/dotace-na-tzv-ozeleneni-neboli-greening.html>

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Ekologické zemědělství* [online]. 2009 - 2015 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/>

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Kontrola* [online]. 2009 - 2015 [cit. 2015-03-25].
Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/kontrola/>

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Menšík Vojtěch, Ing.* [online]. 2009-2015 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z:
<https://eagri.cz/public/app/eagriapp/EKO/Prehled/Detail.aspx?guid=8DF6A165E3E124E9E04011AC8214167A&stamp=1429719160557>

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Program rozvoje venkova ČR na období 2007 - 2013* [online]. 2009 - 2015 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z:
<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/>

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Statistické údaje ekologického zemědělství k 31. 12. 2014* [online]. 2009 - 2015 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z:
<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/aktuality/statisticke-udaje-ekologickeho.html>

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství* [online]. 2009 - 2015 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z:
http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/Legislativa-MZe_uplna-zneni_zakon-2000-242-viceoblasti.html

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Zákon č. 252/1997Sb., o zemědělství* [online]. 2009 - 2015 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/Legislativa-MZe_uplna-zneni_zakon-1997-252-viceoblasti.html

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Zemědělství* [online]. 2009 - 2015 [cit. 2015-03-25].
Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/>

NOVINKY. *V Evropské unii po 31 letech končí kvóty na mléko* [online]. [cit. 2015-04-23].
Dostupné z: <http://www.novinky.cz/ekonomika/365818-v-evropske-unii-po-31-letech-konci-kvoty-na-mleko.html>

OBEC KUNČICE POD ONDŘEJNÍKEM. *Představení obce* [online]. 2011 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <http://www.kuncicepo.cz/index.php?s=215>

OPZP. *Operační program Životní prostředí* [online]. 2015 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.opzp.cz/>

STRUKTURÁLNÍ-FONDY. *OP rozvoj venkova a multifunkční* [online]. 2015 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2004-2006/Operacni-programy/OP-ROZVOJ-VENKOVA-A-MULTIFUNKCNI-ZEMEDELSTVI>

STRUKTURÁLNÍ-FONDY. *OP rybářství* [online]. 2015 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/2014-2020/Operacni-programy/OP-Rybarstvi-2014%E2%80%932020>

STRUKTURÁLNÍ-FONDY. *Program rozvoje venkova* [online]. 2015 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/2014-2020/Operacni-programy/Program-rozvoje-venkova>

ÚLOHA STÁTU V ZEMĚDĚLSTVÍ. *Zákon č. 252/1997Sb., o zemědělství* [online]. 2009 - 2015 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/100047856.htm>

Seznam zkratek

BSE – Bovinní spongiformní encefalopatie – nemoc šílených krav

ČR – Česká republika

EHS – Evropské hospodářské společenství

ES – Evropské společenství

EU – Evropská unie

EZ – Ekologické zemědělství

FADN – Zemědělská účetní datová síť

FO – Fyzická osoba

KZ – Konvenční zemědělství

OP – Operační program

OP RVMZ – Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství

OPŽP – Operační program Životní prostředí

PGRLF – Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, a.s.

PO – Právnická osoba

SWOT – z angl., silné, slabé stránky, hrozby a příležitosti

SZP – Společná zemědělská politika

VŠCHT – Vysoká škola chemicko-technologická

WTO – Světová obchodní organizace

Seznam tabulek, grafů a obrázků

Seznam tabulek

Tab. 2.1 Počet farem v EU	12
Tab. 2.2 Počet subjektů.....	23
Tab. 2.3 Osevní plocha	24
Tab. 3.1 Zemědělské subjekty podle právních forem.....	30
Tab. 3.2 Využití obhospodařované zemědělské půdy.....	32
Tab. 3.3 Počet kusů hospodářských zvířat	33
Tab. 3.4 Souhrnný zemědělský účet - výroba	34
Tab. 3.5 Finanční plán OP RVMZ na období 2004 – 2006, v EUR.....	38
Tab. 3.6 Finanční plán Operační program Rybářství 2007 – 2013, v EUR	38
Tab. 3.7 Finanční alokace Programu rozvoje venkova ČR na období 2007 – 2013, v tis. EUR	39
Tab. 3.8 Vývoj výměry zemědělské půdy v ekologickém zemědělství ČR.....	44
Tab. 3.9 Vyplacené finanční prostředky v letech 2001 - 2004	46
Tab. 3.10 Porovnání hektarového výnosu v ČR v letech 2001 – 2004, v Kč/ha.....	48
Tab. 4.1 Ceník sortimentu Farmy Menšík.....	50
Tab.4.2 Průměrný počet dobytka dle kategorií v letech 2010 – 2014 (v ks).....	51
Tab. 4.3 Průměrná váha dobytka dle kategorií v letech 2010 – 2014 (v kg)	51
Tab. 4.4 Tržby za prodej mléka 2010 – 2014, v Kč	52
Tab. 4.5 Tržby za prodej dobytka 2010 – 2014, v Kč	52
Tab. 4.6 Tržby za prodej výrobků 2010 - 2014, v Kč.....	53
Tab. 4.7 Provozní a investiční dotace 2010 - 2014, v Kč.....	53
Tab. 4.8 Vybrané příjmy 2010 – 2014, v Kč	54
Tab. 4.9 Výdaje na pořízení dlouhodobého majetku 2010 – 2014, v Kč	54
Tab. 4.10 Vybrané výdaje v letech 2010 – 2014, v Kč.....	55
Tab. 4.11 Celkové příjmy a výdaje 2010 – 2014, v Kč	55

Tab. 4.12 Vybrané příjmy v letech 2006 – 2013, v tis. Kč	56
Tab. 4.13 Přijaté provozní a investiční dotace 2006 – 2013, v tis. Kč	56
Tab. 4.14 Celkové příjmy, v letech 2006 – 2013, v tis. Kč	57
Tab. 4.15 Podíl mzdových výdajů	57
Tab. 4.16 Výdaje v letech 2006 – 2013, v tis. Kč	58
Tab. 4.17 Výše úvěrů, v tis. Kč	58
Tab. 4.18 Výše úvěrů, v tis. Kč	58
Tab. 4.19 Hrubý zisk, hrubá ztráta, v tis. Kč	59
Tab. 4.20 Hrubý zisk, v Kč	62
Tab. 4.21 Přehled vlivu složek potravin, o kterých je známo, že jsou ovlivněny systémem produkce	71
Tab. 4.22 Výsledky souboru FADN ekolog. zem., v Kč/ha	72
Tab. 4.23 Výsledky souboru FADN ekolog. zem., v Kč/ha	73
Tab. 4.23 Výsledky souboru FADN ekolog. zem., zaměření produkce mlék Kč/ha	74

Seznam grafů

Graf 3.1 Vývoj počtu pracujících v zemědělství dle pohlaví	31
Graf 4.1 Průměrný mzdový výdaj na zaměstnance, v Kč	59
Graf 4.2 Porovnání výdajů provozní režie 2010 – 2013, v Kč	60
Graf 4.3 Porovnání přijatých dotací, 2010 – 2013, v Kč	60
Graf 4.4 Celkové příjmy, v Kč	61
Graf 4.5 Celkové výdaje, v Kč	62
Graf 4.6 Provozní režie, v Kč/ha	63
Graf 4.7 Mzdové výdaje, v Kč/ha	63
Graf 4.8 Celkové příjmy, v Kč/ha	64
Graf 4.9 Celkové výdaje, v Kč/ha	64
Graf 4.10 Hrubý zisk v Kč/ha	65
Graf 4.11 Hrubý zisk v Kč/ha	66

Seznam obrázků

Obr. 2.1 Evropská značka.....	21
Obr. 2.2 Značka bio v ČR, certifikát	22

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne ...24.4. 2015

Petra Stenáčková

.....
jméno a příjmení studenta

Seznam příloh

Příloha 1 Výpis údajů z certifikátů č. 016528

Příloha 2 Fotografie